

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Кафедра української філології і методики навчання фахових дисциплін

Практика виробнича
(педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної
літератури в профільній школі)

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)» за спеціальністю А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта (Українська мова і література))

Одеса 2026

УДК: УДК: 378.091.33-027.22:811/.821.161.2:373.5.046-024.71(07)

Є27

Розглянуто та рекомендовано до друку на вченій раді Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від «26» лютого 2026 року)

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін (протокол № 7 від «10» лютого 2026 року).

Рецензенти:

Груба Т. Л. – д.пед.н., професор, декан історико-філологічного факультету, професор кафедри української мови та літератури Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»

Бандура Т. Й. – к.філол.н., доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератур Університету Ушинського

Мартинюк С. Т. – учитель української мови і літератури, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист Одеського ліцею №8 Одеської міської ради

Є27 Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) : навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)» за спеціальністю А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта (Українська мова і література)) / уклад. Т. О. Євтушина, Н. Ф. Босак, І. А. Хижняк. Одеса : Університет Ушинського, 2026. 93 с.

Навчальний посібник зорієнтовано на ефективну організацію та методичний супровід практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі). Подано теоретико-методологічні засади практики та методичні рекомендації для її організації, включаючи зміст, критерії оцінювання, функції учасників, звітну документацію, підсумкове оцінювання. Схарактеризовано організаційно-методичні аспекти профільного навчання та особливості викладання словесних дисциплін й позакласної роботи з української мови, української та зарубіжної літератур в 10-11 класах профільної школи. Зосереджено увагу на рефлексії та самоаналізі професійної діяльності під час практики, що є важливим етапом професійного зростання майбутніх учителів-словесників. Запропоновано практично орієнтовані додатки, рекомендовану літературу; супровідні документи практиканта: зразок договору з базою практики, направлення, щоденник практики.

Для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта (Українська мова і література)), учителів-наставників, методистів і всіх, хто цікавиться організацією та супроводом практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі).

УДК: 378.091.33-027.22:811/.821.161.2:373.5.046-024.71(07)

© Т. О. Євтушина, Н. Ф. Босак, І. А. Хижняк, 2026

© Університет Ушинського, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	5
 РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАКТИКИ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	
1.1. Концепція практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі).....	6
1.2. Мета і завдання практики	7
1.3. Знання та вміння, передбачені практикою	8
 РОЗДІЛ II. КРОК ЗА КРОКОМ ДО УСПІШНОГО ПРОХОДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ	
2.1. Організація проведення практики.....	9
2.2. Зміст практики	11
2.3. Критерії оцінювання результатів практики	12
2.4. Функції та обов'язки учасників практики	24
2.5. Звітна документація	26
 РОЗДІЛ III. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В 10-11 КЛАСАХ	
3.1. Професійні компетентності вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури профільної школи.....	27
3.2. Характеристика профільного навчання (гуманітарний, філологічний, академічний профілі)	28
3.3. Дидактичні особливості методів навчання в профільній школі	28
3.4. Новаторські форми занять у профільній школі.....	30
 РОЗДІЛ IV. ВИКЛАДАННЯ СЛОВЕСНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ	
4.1. Специфіка викладання української мови (поглиблене вивчення, практична стилістика, риторика, культура мовлення).	32
4.2. Специфіка викладання української літератури в профільній школі: від тексту до контексту	32
4.3. Стратегії викладання зарубіжної літератури в профільній школі: компаративний та діалогічний аспекти	34
4.4. Методика міждисциплінарного навчання. Інтеграція предметів (мовно-літературні, міжпредметні та міжкультурні зв'язки).	37
4.5. Формування читацької, мовної та культурної компетентностей старшокласників.	39

РОЗДІЛ V. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА В АСПЕКТІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

5.1. Практичні орієнтири позакласних заходів з української мови.....	39
5.2. Методика організації позакласної роботи з літератури.....	40

РОЗДІЛ VI. РЕФЛЕКСІЯ І САМОАНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

6.1. Підбиття підсумків практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)	43
6.2. Педагогічна рефлексія як чинник професійного розвитку вчителя-словесника.....	43
6.3. Самоаналіз уроку як засіб підвищення ефективності професійної діяльності вчителя	44

ДОДАТКИ

Додаток А Оновлена технологічна система уроків української мови.....	46
Додаток Б Орієнтовний конспект уроку української мови	47
Додаток В Орієнтовний конспект уроку української літератури.....	52
Додаток Д Орієнтовний конспект уроку зарубіжної літератури.....	56
Додаток Е Позакласний захід №1 з літератури	59
Додаток Ж Позакласний захід № 2 з літератури.....	61
Додаток З Титульний аркуш залікового уроку.....	64
Додаток И План-схема психолого-педагогічної характеристики класу	65
Додаток К Структура звіту-самоаналізу про проходження практики виробничої.....	66
Додаток Л Зразок заповненого договору про проведення практики.....	66
Додаток М Зразок оформлення направлення на практику.....	67
Додаток Н Рекомендована література	70
Додаток П Щоденник практики	73

ВСТУП

Сучасна освітня парадигма в Україні потребує вчителя-словесника, який упроваджує інноваційну педагогічну діяльність, перетворює мовно-літературну освіту в простір спільних пошуків та досліджень з учнями та ученицями старшої школи. Сьогодні учитель повинен не лише передавати знання, а й уміти вчити використовувати ці знання з повагою до потреб, талантів та інтересів кожного суб'єкта навчального процесу. У цьому контексті особливого значення набуває практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) як невід'ємна частина професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. Вона не лише етап навчального процесу здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а й важливий крок до професійного самоствердження. Це простір для реалізації власних педагогічних ідей, формування індивідуального стилю діяльності й усвідомлення відповідальності за результати освітнього процесу. Саме тому наш посібник покликаний стати орієнтиром на шляху становлення компетентного, творчого й відповідального вчителя-словесника під час проходження виробничої (педагогічної) практики в профільній школі.

Навчальний посібник розроблено відповідно до Положення про проведення практики здобувачів за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» зі змінами від 27.03.2025 р., Освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова і зарубіжна література)», робочої програми, навчального плану, Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Структура видання побудована таким чином, що в першому розділі автори звертають увагу на концептуальні засади виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) практики, її мету, завдання, очікувані результати та компетентності, яких має набути практикант. Другий розділ містить рекомендації щодо організації проходження практики, змісту діяльності, критеріїв оцінювання, функцій та обов'язків учасників освітнього процесу, а також вимоги до звітної документації. Третій і четвертий розділи – організаційно-методичні особливості профільного навчання в старшій школі та специфіка викладання словесних дисциплін. У п'ятому й шостому розділах ми надаємо підказки стосовно мовно-літературної позакласної роботи старшокласників профільної школи, а також зосереджуємося на рефлексії та самоаналізі професійної діяльності, що є підґрунтям формування педагогічної майстерності та професійної зрілості. У додатках ми спробували поєднати навчально-методичні та організаційні ресурси (конспекти уроків, позакласні заходи, план психолого-педагогічної характеристики класу, структуру звіту-самоаналізу, щоденник практики, зразки договорів і направлень), що мають прикладний характер і сприятимуть ефективному проходженню практики.

Умовні позначення

Бажаємо успішної практики та плідної співпраці з учнями, ученицями й колегами!

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАКТИКИ ВИРОБНИЧОЇ (ПЕДАГОГІЧНОЇ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ)

1.1. Концепція практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)

Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) має свою специфіку, зумовлену особливостями організації профільного навчання, орієнтуванням на поглиблене вивчення предметів, формуванням предметних і ключових компетентностей старшокласників, підготовкою їх до свідомого професійного вибору та успішного складання НМТ. Саме в цей період учні та учениці потребують не лише ґрунтовних знань, а й наставника, здатного вести інтелектуальний діалог, організувати дослідницьку, проєктну, аналітичну діяльність, формувати читацьку, мовну й культурну компетентності.

Важливим концептуальним орієнтиром виробничої практики (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) є *компетентнісний підхід*, що передбачає інтеграцію знань, умінь, життєвих цінностей і досвіду практичної діяльності майбутнього вчителя-словесника. У процесі практики магістранти набувають умінь проєктувати й реалізовувати освітній процес з урахуванням профілю навчання, вікових та індивідуальних особливостей учнів 10-11 класів.

Практика особистісно орієнтована, ключовим орієнтиром є *педагогіка партнерства*: взаємодія будується за принципом «суб'єкт-суб'єкт». Магістранти-практиканти як майбутні вчителі української мови і літератури, зарубіжної літератури налагоджують професійні взаємини з учнями, наставниками, адміністрацією та батьками, вчать комунікувати на основі довіри, взаємоповаги та відповідальності. Практика формує вміння вести діалог, враховувати освітні потреби учнів, підтримувати їхню ініціативу та самостійність. Застосування принципів педагогіки партнерства під час практики дає змогу усвідомити майбутньому вчителю свою роль не лише як носія знань, але й як наставника та активного учасника освітнього процесу.

Під час практики важливо враховувати *особливості профільного навчання*: майбутній учитель-словесник повинен адаптувати зміст і методику викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури до різних профілів навчання, забезпечуючи поглиблення, розширення чи варіативність навчального матеріалу. У процесі проходження практики магістранти навчаються добирати профільно орієнтовані тексти, завдання, теми для творчих і дослідницьких робіт, а також організувати позакласні заходи в 10-11 класах профільної школи.

Концептуальні засади практики також ґрунтуються на *інтегративному підході*, який передбачає поєднання мовної та літературної освіти, міжпредметні зв'язки з історією, мистецтвом, культурологією тощо. Особливого значення набуває формування в старшокласників цілісного уявлення про національну й світову літературу як важливі компоненти культури.

У процесі навчання учнів 10-11 класів практикант усвідомлює роль учителя як носія національних і загальнолюдських цінностей, духовно розвиваючи особистості старшокласників. Через художнє слово, мовну культуру та літературну спадщину різних народів майбутній педагог сприяє формуванню світогляду, громадянської позиції і моральних орієнтирів учнів профільної школи.

Крім того, професійне становлення вчителя-словесника пов'язане з *рефлексією* під час педагогічної практики. Аналізуючи власні успіхи та помилки, магістрант критично оцінює свою педагогічну діяльність, вчиться корегувати свої дії. Рефлексія результатів практики формує відповідальність за результати навчання та виховання учнів та учениць профільної школи, а також бажання до систематичного професійного вдосконалення.

Отже, практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) – важлива передумова становлення компетентного, мобільного й творчого вчителя-словесника. Практика дає змогу майбутньому фахівцеві формувати в старшокласників читацьку, мовленнєву та культурологічну компетентності. Вона забезпечує інтеграцію теоретичної підготовки з реальним педагогічним досвідом, формує професійне зростання майбутнього вчителя-словесника та його готовність ефективно працювати в сучасній профільній освіті.

1.2. Мета і завдання практики

Мета практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) – формувати в здобувачів систему педагогічних умінь та навичок, фахових здібностей, особистісно-індивідуального стилю поведінки та діяльності, необхідних для майбутньої професії в оптимально наближених до роботи за фахом умовах; забезпечити цілісну систему навчально-виховної роботи з учнями з виконанням функцій учителя української мови та літератури, зарубіжної літератури і класного керівника; набути досвіду самоорганізації педагогічної діяльності та самовдосконалення.

Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) сприяє вирішенню таких *завдань*:

- формувати професійно-педагогічну компетентність майбутнього вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури, психологічну готовність до роботи в ЗЗСО;
- поглиблювати і закріплювати теоретичні знання з фахових та педагогічних дисциплін, методики навчально-виховної роботи в процесі вирішення конкретних завдань у старшій школі;
- виявляти й використовувати кращі надбання педагогічного досвіду, втілювати нові методичні ідеї у практику вивчення предмета; формувати власний досвід викладання;
- формувати навички методичного самоаналізу уроків та позаурочних заходів;
- формувати навички цілепокладання у педагогічному процесі, його планування та реалізації;
- формувати здатність творчо розробляти та проводити уроки української мови і літератури, зарубіжної літератури, здійснювати виховну роботу, свідомо використовуючи ефективні форми організації, інноваційні методи та прийоми навчання;
- формувати нове педагогічне мислення (здатність до діалогічного спілкування та розуміння нової особистісно орієнтованої освітньої парадигми);
- розвинути потребу в самоосвіті й удосконаленні професійних знань та умінь;
- формувати професійно значущі якості особистості вчителя;
- на основі вивчення передового педагогічного досвіду виробити творчий підхід до самостійної педагогічної діяльності;
- виховувати інтерес до професійної педагогічної діяльності з фаху, професійно значущих якостей особистості вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури.

1.3. Знання та вміння, передбачені практикою

За підсумками практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) здобувачі повинні *знати*:

- специфіку діяльності школи певного типу (загальноосвітньої, ліцею та ін.);
- зміст і завдання освітніх програм, науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу;
- функціональні обов'язки й види діяльності вчителів української мови і літератури, зарубіжної літератури;
- особливості навчальної роботи, методика проведення навчальних занять із літературознавчих та мовознавчих дисциплін;
- системи ефективних методів, форм і прийомів навчання та виховання в процесі викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури;
- передовий педагогічний досвід та сучасні навчальні технології, зокрема технології дистанційного навчання;
- специфіку організації навчально-виховної роботи у старшій школі, обов'язки класного керівника, види й принципи організації позакласних заходів;
- шляхи вдосконалення майстерності вчителя і різновиди самоосвіти.

Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) передбачає формування в магістрантів *умінь*:

I. *Прогнозувально-проективні вміння*: здійснювати поточне і перспективне планування педагогічної діяльності (навчальної і позакласної роботи з предмета, колективної діяльності учнів). Визначати навчально-виховні завдання, виходячи із загальної мети виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, соціально-психологічних особливостей колективу.

II. *Операційні вміння*: проводити уроки і виховні позакласні заходи, використовувати різні форми й методи організації навчально-пізнавальної, громадської, художньо-творчої, ігрової діяльності учнів, організовувати учнівський колектив на виконання поставлених завдань.

III. *Комунікативні вміння*: уміння реалізовувати суб'єкт-суб'єктну взаємодію в процесі педагогічного спілкування; розвинуте літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення; володіння педагогічним тактом, нормами педагогічної етики; уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; уміння активного слухання.

IV. *Рефлексивні вміння*: здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати оптимальний зміст і форми професійного розвитку; активно долучатися до діяльності професійних спільнот; використовувати відкриті електронні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну педагогічним досвідом; уміти прогнозувати свій подальший професійний розвиток.

Перевірте себе

У чому особливість практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)?

Чи усвідомлено завдання практики?

Які знання та вміння передбачає сформувати практика в магістрантів?

Яке значення рефлексії для професійного становлення майбутнього вчителя-словесника під час педагогічної практики?

РОЗДІЛ II

КРОК ЗА КРОКОМ ДО УСПІШНОГО ПРОХОДЖЕННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

2.1. Організація проведення практики

Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) є обов'язковим компонентом освітньо-професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, має статус навчальної дисципліни з формою звітності (диференційованим заліком). Практику забезпечують такі нормативні документи: робоча програма практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі), Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» зі змінами від 27.03.2025 р., Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова і зарубіжна література)», навчальний план історико-філологічного факультету, Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Базами виробничої практики (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) є заклади загальної середньої освіти I-III ступенів, заклади, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти, ліцеї (див. п.3 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf). Насамперед це заклади освіти, з якими Університет має укладені договори. Крім того, здобувач освіти може самостійно обрати базу практики за умови завчасного погодження з керівником практики від факультету. У разі погодження, здобувач має написати заяву (див. Додаток 2 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf) та подати клопотання від бази практики (див. Додаток 3 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf), у якій планується проходження практики.

На основі договору (зразок див. Додаток Л) магістранти отримують направлення (зразок див. Додаток М) на проходження практики, яке готує керівник практики від факультету (див. п.3.9 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf)

**Зверніть
увагу**

Якщо магістрант поєднує навчання в Університеті з професійною діяльністю за фахом і працює на посаді, що відповідає вимогам програми практики, то надає керівнику практики від факультету довідку з місця роботи та характеристику своєї фахової діяльності з рекомендованою оцінкою. На підставі наданих документів здійснюється підсумкове оцінювання («відмінно», 90 балів) педагогічної практики без оформлення звітної документації (див. п. 5.7 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf). За умови виступу на підсумковій конференції зі звітом-самоаналізом своєї фахової діяльності, наданням відеоматеріалів бали можуть підвищитися.

Під час проходження практики здобувач:

- перебуває на базі практики на підставі *наказу ректора*;
- підпорядковується *правилам внутрішнього розпорядку закладу освіти*;
- зобов'язаний дотримуватися *вимог охорони праці та техніки безпеки*;
- працює з *відривом від освітнього процесу* (не більше шести годин на день, 40 годин на тиждень).

Результати практичної діяльності фіксуються в щоденнику та звітній документації.

Під час настановної конференції керівник практики від факультету ознайомлює здобувачів із метою і завданнями практики, порядком її проходження, формами звітування, а також передає направлення на базу практики, щоденники, методичні рекомендації та програми практики, проводить інструктаж із техніки безпеки.

Поточне контролювання проходження практики здійснюється під час відвідування методистами кафедри баз практики, а також під час бесід зі здобувачами у дні, встановлені кафедрою для консультування здобувачів.

Після закінчення терміну виробничої практики, здобувачі звітують про виконання програми практики. Звітна документація разом із щоденником подається у встановлений термін методисту практики від факультету для перевірки та допуску до захисту. За результатами перевірки звітної документації керівник ухвалює рішення про допуск до захисту або повертає здобувачу на доопрацювання відповідно до зазначених зауважень.

Підсумкове контролювання відбувається під час захисту звіту з практики на заключній конференції.

Під час практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) магістрант повинен *виконати такі завдання*:

1. Взяти участь у настановній і заключній конференціях.
2. Сумлінно виконувати обов'язки магістранта-практиканта.
3. Ознайомитися з правилами внутрішнього розпорядку школи, кабінетами української мови та літератури, зарубіжної літератури, їхнім матеріально-технічним забезпеченням, розкладом уроків, календарним, тематичним і поурочними планами вчителів української мови та літератури, зарубіжної літератури, з планом виховної роботи класного керівника.
4. Ознайомитися зі змістом, призначенням та правилами заповнення шкільної педагогічної документації.
5. Планувати уроки на період педагогічної практики, розробляти конспекти уроків і проводити пробні та залікові уроки з української мови, української літератури, зарубіжної літератури.
6. Аналізувати власні уроки та уроки вчителів школи і здобувачів-практикантів.
7. Відвідувати й аналізувати позакласні заходи, які проводять учителі української мови та літератури, зарубіжної літератури, класні керівники чи заступник директора з виховної роботи.
8. Проводити позакласні заняття з фаху: заняття гуртків, мовні та літературні вечори, тижні мови, випускати тематичні газети тощо.
9. Вести педагогічні спостереження за учнями та класом під час проведення уроків і позакласних заходів і скласти психолого-педагогічну характеристику колективу класу.
10. Систематично аналізувати свою практичну діяльність, вести щоденникові записи.
11. Виготовляти дидактичний матеріал, засоби наочності, допомагати вчителям української мови та літератури, зарубіжної літератури в обладнанні кабінетів.
12. Підготувати звітну документацію, узяти участь у колективному обговоренні результатів практики в профільній школі та представити результати практики в університеті.

2.2. Зміст практики

№	Зміст практики
До змісту практичної діяльності магістранта-практиканта як вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури входить:	
1.	навчальна робота:
1.1.	планування серій уроків та окремих уроків спільно з методистом / учителем;
1.2.	проведення уроків зі складеним планом;
1.3.	відвідування уроків учителів та здобувачів-практикантів; проведення аналізу відвіданих уроків;
1.4.	підготовка роздавального дидактичного матеріалу, відео та аудіоматеріалів, наочності тощо.
2.	позакласна робота з української мови/літератури/зарубіжної літератури:
2.1.	спостереження та аналіз окремих видів позакласної роботи, що проводять учителі школи;
2.2.	опанування знань та вмінь підготовки та проведення позакласної роботи з української мови і літератури, зарубіжної літератури: тижнів рідної мови, бесід, диспутів, ігор, літературних вечорів, екскурсій; підготовка мультимедійних презентацій та проєктів тощо;
2.3.	планування спільно з методистом/вчителем або з опорою на готові зразки окремих видів індивідуальних, групових та масових форм позакласної роботи, які відповідають віковим особливостям учнів старшої школи.
До змісту практичної діяльності магістранта-практиканта як класного керівника входить:	
3	виховна робота:
3.1.	планування на період педагогічної практики роботи з класом (на основі плану роботи школи і класного керівника та з урахуванням можливостей і здібностей здобувача);
3.2.	проведення за дорученням класного керівника поточної організаційно-педагогічної роботи у класі;
3.3.	проведення за дорученням класного керівника індивідуальної виховної роботи;
3.4.	планування та підготовка позакласних виховних заходів з урахуванням рекомендацій класного керівника;
3.5.	проведення позакласних виховних заходів за планом;
3.6.	відвідування та аналіз позакласних виховних заходів, що проводять учителі школи та здобувачі-практиканти;
3.7.	складання психолого-педагогічної характеристики класу.

2.3. Критерії оцінювання результатів практики

Методичний коментар

Критерії оцінювання результатів практики орієнтують на якісне проходження виробничої (педагогічної) практики, спонукають до професійного діалогу про обмін отриманим досвідом роботи вчителем-словесником профільної школи

№ з/п	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
	I. Робота здобувача-практиканта як учителя української мови і літератури, зарубіжної літератури	80
	Параметри оцінювання організаційної роботи	0-5
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • відвідує уроки вчителів та здобувачів-практикантів; • здійснює адекватний аналіз уроків учителів та здобувачів-практикантів; • оформлює діагностичну карту самоаналізу уроку. 	високий рівень 5
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • відвідує уроки вчителів та здобувачів-практикантів; • здійснює адекватний аналіз уроків учителів та здобувачів-практикантів; • частково оформлює діагностичну карту самоаналізу уроку. 	достатній рівень 3-4
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • відвідує уроки вчителів та здобувачів-практикантів; • здійснює побіжний аналіз уроків учителів та здобувачів-практикантів; • не оформлює діагностичну карту самоаналізу уроку. 	середній рівень 2
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • відвідує уроки вчителів та здобувачів-практикантів; • не здійснює побіжний аналіз уроків учителів та здобувачів-практикантів; • не оформлює діагностичну карту самоаналізу уроку. 	низький рівень 0-1
	Параметри оцінювання виконавської роботи	0-5
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • підготовлює навчально-методичні матеріали (наочність, матеріали для дистанційного навчання, контролю досягнень тощо). 	високий рівень 5
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • підготовлює навчально-методичні матеріали (наочність, матеріали для дистанційного навчання); • частково укладає матеріали для контролю досягнень тощо. 	достатній рівень 3-4
	Здобувач-практикант <ul style="list-style-type: none"> • підготовлює деякі навчально-методичні матеріали (наочність); • не укладає матеріали для дистанційного навчання, контролю досягнень. 	середній рівень 1-2

<p>Здобувач-практикант</p> <ul style="list-style-type: none"> не підготовлює навчально-методичні матеріали (наочність, матеріали для дистанційного навчання, контролю досягнень тощо). 	<p>низький рівень 0</p>
<p>Критерії оцінювання залікового уроку 0-6</p>	
<p>Прогнозувально-проективні вміння: Здобувач-практикант</p> <ul style="list-style-type: none"> чітко визначає мету уроку та обирає доцільний тип уроку; обирає оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим психологічним особливостям учнів; на високому рівні демонструє вміння працювати з різними джерелами інформації та переробляти інформацію відповідно до мети і завдань уроку; здійснює доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку (відбір змісту й обсягу знань з теми уроку, підбір до кожного питання доцільних фактів і прикладів тощо); раціонально відбирає та самостійно створює необхідні засоби навчання та наочність (дидактичний матеріал, таблиці, схеми, малюнки тощо); уміє складати план-конспект уроку з визначенням теми, мети, типу, обладнання, плану, послідовністю основних етапів уроку, розподілом часу, фіксацією змісту уроку; уміє прогнозувати очікуваний результат уроку. <p>Операційні вміння самостійно проводити уроки різних типів:</p> <ul style="list-style-type: none"> здобувач-практикант суворо дотримується основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо); реалізовує на уроці основні дидактичні принципи; раціонально та ефективно використовує на уроці методи, прийоми та засоби навчання і виховання; уміє ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів; раціонально поєднує колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання; уміє доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання; ефективно використовує технічні засоби навчання; уміє за необхідності оперативно змінювати логіку і спосіб викладу матеріалу; застосовує інноваційні технології навчання; використовує методи та прийоми активізації мовленнєвої та навчально-пізнавальної діяльності учнів відповідно до їхніх вікових особливостей; оптимально розподіляє час; уміє ефективно використовувати мимовільну та довільну увагу учнів; використовувати прийоми для активізації різних видів пам'яті (образної, словесної, слухової, механічної, емоційної) та видів запам'ятовування; володіє механізмами творчої діяльності під час проведення уроків; 	<p>високий рівень 6</p>

<ul style="list-style-type: none"> • уміє аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці; • уміє забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку. <p>Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант демонструє високий рівень сформованості комунікативних умінь і навичок, має розвинене літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення; • володіє педагогічним тактом, нормами педагогічної етики; • уміє розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • активно застосовує прийоми активного слухання; • здобувач-практикант встановлює і підтримує різноманітні мовленнєві контакти: учитель-клас, учитель-учень, учень-учень тощо; • помічає помилки учнів, визначає їхній характер і використовує мовленнєвий спосіб виправлення. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • адекватно й самостійно оцінює якість своєї роботи і власні досягнення, бачить помилки і вміє накреслити шляхи їхнього подолання; • здобувач-практикант здійснює адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя; • вдало виявляє навчальні проблеми, що виникають, та знаходить способи їхнього вирішення. 	
<p>Прогнозувально-проективні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант самостійно визначає мету уроку, прогнозує очікувані результати уроку, обирає доцільний тип уроку; • обирає методично доцільну, логічну, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів; • на високому рівні демонструє вміння працювати з різними джерелами інформації та переробляти інформацію відповідно до мети і завдань уроку; • здійснює доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку (відбір змісту й обсягу знань з теми уроку, підбір до кожного питання доцільних фактів і прикладів тощо); • уміє відбирати та створювати необхідні засоби навчання та наочність (дидактичний матеріал, таблиці, схеми, малюнки тощо); • самостійно, грамотно, на високому науковому та організаційно-методичному рівнях моделює структуру конспектів залікових занять, позааудиторних заходів. <p>Операційні вміння самостійно проводити уроки різних типів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант загалом дотримується основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо); • реалізовує на уроці основні дидактичні принципи; 	<p>достатній рівень 4-5</p>

- ефективно вирішує навчально-виховні завдання, загалом раціонально використовує різноманітні методи, прийоми і засоби навчання, проте відчуває утруднення під час застосування окремих інтерактивних методів і прийомів;
- загалом ефективно організовує власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;
- здебільшого раціонально поєднує колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання;
- застосовує різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів для досягнення поставленої освітньо-виховної мети з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей, особистісно-орієнтованого підходу до навчання;
- доступно й виразно формулює запитання;
- ефективно використовує технічні засоби навчання;
- за необхідності робить переважно вдалі оперативні зміювати логіку і спосіб викладу матеріалу;
- застосовує інноваційні технології навчання;
- використовує методи та прийоми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- зазвичай оптимально розподіляє час;
- володіння механізмами творчої діяльності під час проведення уроків;
- уміє аналізувати та адекватно оцінювати роботу учнів на уроці, використовувати різні види оцінювання;
- здатен забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку.

Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування:

- здобувач-практикант має розвинене літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення, проте припускається поодиноких помилок;
- володіє педагогічним тактом, нормами педагогічної етики;
- загалом уміє розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації;
- переважно застосовує прийоми активного слухання;
- переважно помічає помилки учнів і використовує мовленнєвий спосіб виправлення.

Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:

- адекватно оцінює якість своєї роботи і власні досягнення, бачить помилки, проте не завжди може визначити раціональні шляхи їхнього подолання;
- здобувач-практикант здійснює загалом адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя;
- самостійно виявляє навчальні проблеми, що виникають, за підтримки вчителя/методиста знаходить способи їхнього вирішення.

Прогнозувально-проективні вміння:

- здобувач-практикант за допомогою вчителя/методиста визначає мету, прогнозує очікуваний результат та обирає доцільний тип уроку;
- відчуває утруднення у виборі оптимальної, логічної, хронологічно виправданої структури уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим психологічним особливостям учнів;
- працює з однотипними джерелами інформації та майже не використовує прийоми інтерпретації інформації з метою навчального спілкування;
- не завжди здійснює доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку (відбір змісту й обсягу знань з теми уроку, підбір до кожного питання доцільних фактів і прикладів тощо);
- рідко самостійно створює засоби навчання та наочність (дидактичний матеріал, таблиці, схеми, малюнки тощо);
- складає стислий план-конспект уроку.

Операційні вміння самостійно проводити уроки різних типів:

- здобувач-практикант переважно дотримується основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо);
- неповні реалізовує на уроці основні дидактичні принципи;
- не завжди раціонально та ефективно використовує на уроці методи, прийоми та засоби навчання й виховання;
- ефективно організовує власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;
- раціонально поєднує колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання;
- застосовує одноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їхніх вікових особливостей;
- формулює доступні, проте багатослівні, невиразні запитання;
- ефективно використовує технічні засоби навчання;
- робить невпевнені спроби змінювати логіку і спосіб викладу навчального матеріалу, обумовлені ситуацією уроку;
- відчуває суттєві складнощі в застосованні інноваційних технологій навчання;
- використовує одноманітні методи та прийоми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів;
- не завжди оптимально розподіляє час;
- не виявляє творчого підходу до підготовки та проведення уроків;
- недостатньо аргументовано проводив оцінювання відповідей учнів без застосування різних форм контролю.
- не завжди вміє забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку.

Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування:

- здобувач-практикант має задовільний рівень сформованості комунікативних умінь;
- володіє педагогічним тактом, нормами педагогічної етики;

середній
рівень
2-3

<ul style="list-style-type: none"> • не завжди може розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • епізодично застосовує прийоми активного слухання; • не завжди помічає й виправляє помилки учнів. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • не завжди може адекватно й самостійно оцінити якість своєї роботи і власні досягнення, побачити помилки й накреслити шляхи їхнього подолання; • під час аналізу уроків виявляє невпевненість, припускається неточностей. 	
<p>Прогнозувально-проєктивні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант не вміє адекватно прогнозувати очікуваний результат уроку, потребує допомоги вчителя/методиста у визначенні оптимальної структури уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим психологічним особливостям учнів; • на низькому рівні демонструє вміння працювати з різними джерелами інформації та переробляти інформацію відповідно до мети і завдань уроку; • здійснює не завжди доцільний і виважений відбір навчального матеріалу з теми уроку; • використовує наявні засоби навчання та наочність (дидактичний матеріал, таблиці, схеми, малюнки тощо); • моделював плани-конспекти залікових уроків, але грубо помилявся у визначенні їхньої навчально-виховної мети. <p>Операційні вміння самостійно проводити уроки різних типів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант загалом дотримується основних загальнопедагогічних вимог до уроку; • під час проведення занять магістрант-практикант не реалізовано освітню, розвивальну та виховну мету занять; • слабо володіє методами викладання української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі, не вповні реалізує на уроці основні дидактичні принципи; • мали місце порушення послідовності та взаємозв'язок між структурними етапами залікових уроків; • нераціонально використовує на уроці окремі методи, прийоми та засоби навчання й виховання; • відчуває утруднення в ефективній організації власної діяльності та в організації навчально-пізнавальної діяльності учнів; • невдало організував колективні форми роботи, або уникав використання колективних форм роботи учнів на уроці, практикуючи лише індивідуальні; • застосовував неефективні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів; • не вміє доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання; • майже не використовує технічні засоби навчання; 	<p>низький рівень 0-1</p>

<p>Встановлення комунікативних контактів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант демонструє високий рівень сформованості комунікативних умінь і навичок, має розвинене літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення; • володіє педагогічним тактом, нормами педагогічної етики; • уміє розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • активно застосовує прийоми активного слухання; • здобувач-практикант встановлює і підтримує різноманітні мовленнєві контакти: учитель-клас, учитель-учень, учень-учень тощо; • ефективно залучає учнів до підготовки виховного заходу, розподіляє ролі виконавців певних справ чи їхніх окремих ділянок (частин) з урахуванням інтересів, можливостей, здібностей; • підтримує комунікацію та розвиває ініціативу учнів. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляє організаційні та навчальні проблем та знаходить ефективні способи їхнього вирішення; • адекватно аналізує власну педагогічну діяльність. 	
<p>Уміння самостійно планувати та організовувати виховні заходи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант на достатньому рівні визначає цілі, завдання та етапи позакласного заходу; • достатньо усвідомлено обирає прийоми досягнення поставлених цілей, проте вони не завжди ефективні; • виявляє невпевненість у вмінні планувати навчальні ситуації • у підборі матеріалу для позакласного заходу потребує незначної допомоги з боку вчителя / методиста. <p>Виконання розробленого плану:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує розроблений план на достатньому рівні; • реалізація міжпредметних зв'язків викликає певні труднощі; • не завжди виявляє вміння застосовувати прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів; • усвідомлює важливість використання технічних / мультимедійних засобів навчання, проте не завжди доцільно використовує їх у своїй діяльності. • <p>Встановлення комунікативних контактів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант має розвинене літературне усне і писемне, монологічне й діалогічне мовлення, проте припускається поодиноких помилок; • володіє педагогічним тактом, нормами педагогічної етики; • загалом уміє розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • переважно застосовує прийоми активного слухання; • переважно помічає помилки учнів і використовує мовленнєвий спосіб виправлення. 	<p>достатній рівень 3-4</p>

<ul style="list-style-type: none"> • здатний визначати характер помилок учнів, але відчуває труднощі в підборі ефективних способів їхнього виправлення. • ефективно залучає учнів до підготовки виховного заходу, розподіляє ролі виконавців певних справ чи їхніх окремих ділянок (частин) з урахуванням інтересів, можливостей, здібностей; • підтримує комунікацію та розвиває ініціативу учнів. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здатний виявляти організаційні та навчальні проблеми, проте невпевнено знаходить ефективні способи їхнього вирішення; • загалом адекватно аналізує власну педагогічну діяльність. 	
<p>Підбір ефективних прийомів для досягнення мети позакласного заходу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант визначає мету, завдання та етапи позакласного заходу, проте відчуває утруднення в підборі ефективних прийомів досягнення поставлених завдань; • у плануванні ситуацій та підборі дидактичного матеріалу для позакласного заходу припускається значних помилок; • у підборі матеріалу для позакласного заходу потребує значної допомоги з боку вчителя / методиста. <p>Виконання розробленого плану:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує розроблений план на середньому рівні; • реалізація міжпредметних зв'язків викликає значні труднощі; • не виявляє вміння застосовувати прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів; • фрагментарно використовує технічні / мультимедійні засоби навчання. <p>Встановлення комунікативних контактів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант має задовільний рівень сформованості комунікативних умінь; • не завжди ретельно дотримується педагогічного такту, норм педагогічної етики; • не завжди може розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • потребує допомоги вчителя в питаннях залучення учнів до підготовки виховного заходу, розподілу ролі виконавців певних справ чи їхніх окремих ділянок (частин) з урахуванням інтересів, можливостей, здібностей; • епізодично застосовує прийоми активного слухання; • не завжди помічає й виправляє помилки учнів. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • загалом здатний виявляти організаційні та навчальні проблеми, проте відчуває суттєві труднощі у визначенні способів їхнього вирішення; • неадекватно аналізує власну педагогічну діяльність. 	<p>середній рівень</p> <p>2</p>

<p>Підбір ефективних прийомів для досягнення мети позакласного заходу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант не володіє вміннями визначати мету, завдання та етапи позакласного заходу; • не вміє доцільно підбирати прийоми досягнення поставленої мети; • не вміє самостійно підбирати матеріал для позакласного заходу, потребує постійної допомоги з боку вчителя / методиста, або використовує готові матеріали. <p>Організація виконання розробленого плану:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виконує розроблений план на низькому рівні; • не володіє вміннями реалізації міжпредметних зв'язків; • не вміє доцільно застосовувати прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів; • не розуміє й не усвідомлює необхідності використання технічних / мультимедійних засобів навчання, не використовує їх у своїй діяльності, обмежується лише підручником. <p>Встановлення комунікативних контактів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант має низький рівень сформованості комунікативних умінь; припускається значної кількості мовленнєвих помилок; • трапляються порушення педагогічного такту та педагогічної етики; • не завжди може розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації; • потребує допомоги вчителя в питаннях залучення учнів до підготовки виховного заходу, розподілу ролі виконавців певних справ чи їхніх окремих ділянок (частин) з урахуванням інтересів, можливостей, здібностей; • епізодично застосовує прийоми активного слухання; • часто не помічає помилок учнів і вчасно не виправляє їх. <p>Аналіз, оцінка власної діяльності та інших учасників освітнього процесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • майже не здатний виявляти організаційні та навчальні проблеми, відчуває суттєві труднощі у визначенні способів їхнього вирішення; • неадекватно аналізує власну педагогічну діяльність. 	<p>низький рівень 0-1</p>
<p>II. Робота здобувача-практиканта на посаді класного керівника</p>	
<p>Критерії оцінювання психолого-педагогічної характеристики класного колективу</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • у характеристиці реалізовані всі пункти схеми-характеристики; • використано 3-4 емпіричні методи дослідження класного колективу; • схарактеризовано всі напрями розвитку класного колективу (розвиток особистості учнів; формування класного колективу; рівень задоволеності учнів та їхніх батьків життєдіяльністю класу); • схарактеризовано важливі аспекти життя колективу; • сформульовано 5-6 висновків, що стосуються особливостей та рівня розвитку класного колективу; 	<p>високий рівень 9-10</p>

<ul style="list-style-type: none"> запропоновано 5-6 пунктів практичних рекомендацій, що стосуються забезпечення психолого-педагогічних умов та перспектив розвитку класного колективу; 	
<ul style="list-style-type: none"> у характеристиці частково реалізовано пункти схеми-характеристики; використано 2-3 емпіричні методи дослідження класного колективу; схарактеризовано окремі (більшість) напрями розвитку класного колективу (розвиток особистості учнів; формування класного колективу; рівень задоволеності учнів та їхніх батьків життєдіяльністю класу); частково схарактеризовано важливі аспекти життя колективу; на достатньому рівні сформульовано 3-4 висновки, проте не відображені особливості та рівень розвитку класного колективу; не досить чітко сформульовані 3-4 пункти практичних рекомендацій, що стосуються забезпечення психолого-педагогічних умов та перспектив розвитку класного колективу. 	<p><i>достатній рівень</i> 6-8</p>
<ul style="list-style-type: none"> у характеристиці відбито лише основні пункти плану; використано 1-2 емпіричні методи емпіричного дослідження; схарактеризовано не всі напрями розвитку класного колективу; дано неповний аналіз аспектів життя колективу; висновки мають неконкретний характер; практичні рекомендації не конкретні. 	<p><i>середній рівень</i> 3-5</p>
<ul style="list-style-type: none"> зміст характеристики не відповідає схемі; не використано емпіричні методи дослідження; схарактеризовано не всі напрями розвитку класного колективу; не представлено аналіз аспектів життя колективу; висновки та рекомендації формальні. 	<p><i>низький рівень</i> 0-2</p>
III. Захист практики	
<i>Презентація результатів та звітної документації з практики</i>	
<ul style="list-style-type: none"> здобувач-практикант цілком виконав програму практики, виявив при цьому високий рівень опанування програмного матеріалу, самостійність, вміння робити висновки та узагальнення; у звіті-самоаналізі здобувач-практикант критично проаналізував власні досягнення, указав прорахунки й недоліки у своїй практичній діяльності та визначив шляхи їхнього усунення; визначив практичний досвід, який, на думку здобувача, найбільше сприяв формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності; визначив ті професійні вміння, формуванню яких найбільше сприяла педагогічна практика; додаткові матеріали до залікових та робочих (пробних) уроків та позакласного заходу систематизовано, скомпоновано з використанням творчого підходу до їхнього розроблення і подано на аркушах формату А4; щоденник студента-практиканта оформлено відповідно до вимог; звітну документацію подано в повному обсязі й вчасно. <p><i>На підсумковій конференції практикант</i></p> <ul style="list-style-type: none"> надає звіт (друкований на аркуші А4, 14 шрифтом, інтервал 1,5, вирівнювання по ширині, обсяг – 2-3 сторінки чи презентація 7-10 слайдів); 	<p><i>високий рівень</i> 9-10</p>

<ul style="list-style-type: none"> • звітує про свою роботу під час практики; • дає узагальнений аналіз результатів практики; • обмінюється досвідом у формі презентації перебігу практики; • обговорює причини труднощів та висловлює пропозиції щодо оптимізації практичної підготовки магістрантів до майбутньої професійної діяльності; • виявляє педагогічну майстерність, обґрунтовано відповідає на поставлені запитання. 	
<ul style="list-style-type: none"> • здобувач-практикант цілком виконав програму практики, виявив при цьому високий рівень опанування програмного матеріалу, самостійність, вміння робити висновки та узагальнення; • у звіті-самоаналізі визначив практичний досвід, який, на думку здобувача-практиканта, найбільше сприяв формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності; визначив ті професійні вміння, формуванню яких найбільше сприяла педагогічна практика; загалом здобувач проаналізував власні досягнення, указав прорахунки й недоліки у своїй практичній діяльності, проте не зміг визначити раціональні шляхи їхнього усунення; • додаткові матеріали до залікових та робочих (пробних) уроків та позакласного заходів подано й систематизовано; • щоденник студента-практиканта оформлено в повному обсязі, але записи зроблено скорочено; • документацію оформлено та надано вчасно, проте є незначні зауваження щодо якості оформлення. <p>На підсумковій конференції практикант</p> <ul style="list-style-type: none"> • надає звіт (друкований на аркуші А4, 14 шрифтом, інтервал 1,5, вирівнювання по ширині, обсяг – 2-3 сторінки чи презентація 7-10 слайдів); • звітує про свою роботу під час практики, дає узагальнений аналіз її результатів; • обмінюється досвідом у формі презентації перебігу практики; • обговорює причини труднощів та частково висловлює пропозиції щодо оптимізації практичної підготовки магістрантів до майбутньої професійної діяльності; • виявляє педагогічну майстерність, відповідає на поставлені запитання. 	<p><i>достатній рівень 7-8</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • здобувач не в повному обсязі виконав програму практики; • самоаналіз діяльності зроблено формально, висновки поверхові й необґрунтовані. • додаткові матеріали подано частково або не систематизовано; • щоденник практиканта оформлено недбало; • необхідну документацію подано із запізненням або є суттєві зауваження щодо якості її оформлення. 	<p><i>середній рівень 5-6</i></p>

<p>На підсумковій конференції магістрант-практикант</p> <ul style="list-style-type: none"> • надає звіт (друкований на аркуші А4, 14 шрифтом, інтервал 1,5, вирівнювання по ширині, обсяг – 2-3 сторінки чи презентація 7-10 слайдів); • звітує про свою роботу під час практики; • дає узагальнений аналіз її результатів, • обмінюється досвідом без презентації перебігу практики, • не обговорює причини труднощів та не висловлює пропозиції щодо оптимізації практичної підготовки магістрантів до майбутньої професійної діяльності; • необгрунтовано відповідає на поставлені запитання. 	
<ul style="list-style-type: none"> • звітну документацію подано не в повному обсязі; • здобувач не підготував звітну доповідь; • якість документації незадовільна або задовільна, але подана із запізненням. <p>На підсумковій конференції практикант</p> <ul style="list-style-type: none"> • не надає звіт (друкований на аркуші А4, 14 шрифтом, інтервал 1,5, вирівнювання по ширині, обсяг – 2-3 сторінки чи презентація 7-10 слайдів); • не звітує про свою роботу під час практики; • не дає узагальнений аналіз її результатів, • не обмінюється досвідом у формі презентації перебігу практики, • не обговорює причини труднощів та не висловлює пропозиції щодо оптимізації практичної підготовки магістрантів до майбутньої професійної діяльності; • не виявляє педагогічну майстерність, не відповідає на поставлені запитання. 	<p>низький рівень 0-4</p>

2.4. Функції та обов'язки учасників практики

Ефективність педагогічної практики значною мірою залежить від чіткого розподілу функцій між усіма її учасниками та налагодженої взаємодії між ними.

Здобувач освіти під час практики виконує обов'язки практиканта, дотримується правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, етичних норм педагогічної діяльності, своєчасно готує конспекти уроків і звітну документацію. Він бере участь у настановній і заключній конференціях, отримує консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики; ознайомлюється з робочою програмою практики та виконує всі завдання, передбачені програмою; розробляє та затверджує в керівника практики індивідуальний план проходження практики; проходить інструктаж із правил охорони праці; вивчає правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, установи та організації, дотримуватися їх виконання; несе відповідальність за виконану роботу на базі практики; готує відповідно до вимог робочої програми практики звітну документацію та у визначений термін надає її керівнику практики; своєчасно складає залік із практики (див. п. 4.18 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Керівник практики від факультету визначає бази для проведення конкретного виду практики та здійснює розподіл студентів між ними. Перед початком практики проводить організаційні заходи зі студентами: настановну конференцію, ознайомлює з робочою програмою практики, надає інформацію про порядок проходження практики, забезпечує студентів необхідними документами, інформує про систему звітності з практики; проводить інструктаж з охорони праці та фіксує його проведення в журналі реєстрації інструктажів із питань охорони праці для студентів; готує документацію для студентів: договори про практику, направлення, щоденники тощо; контролює перебіг практики; подає декану звіти про проведення практики з пропозиціями щодо вдосконалення її організації та оприлюднює звіт на вченій раді факультету (див. п. 4.13.4 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Керівниками (методистами) з фаху під час педагогічної практики є викладачі кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін та кафедри української і зарубіжної літератур, на яких здійснюється методична підготовка здобувачів вищої освіти.

Методист з фаху здійснює методичний супровід педагогічної практики на всіх її етапах. Перед початком практики він перевіряє готовність баз практики до прийому студентів та інформує їх про правила внутрішнього трудового розпорядку закладу. Упродовж проходження практики методист контролює забезпечення належних умов праці й перебування здобувачів освіти, стежить за дотриманням ними встановлених правил, відстежує своєчасне прибуття студентів до місць практики та, спільно з керівником практики від бази (учителем-наставником), забезпечує якісне виконання програми практики. Він надає методичну допомогу здобувачам під час збирання матеріалів для курсових робіт (за потреби), проводить обов'язкові консультації щодо опрацювання зібраного матеріалу та його використання під час підготовки звіту з практики. Після завершення практики методист перевіряє й оцінює звітні матеріали здобувачів та вносить підсумкові оцінки до щоденника (див. п. 4.14 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Методисти-керівники практики від кафедр педагогіки та психології в тісній взаємодії з керівником від бази практики (учителем-наставником) забезпечують належну якість її проходження відповідно до визначених програмних вимог. Керівник практики з педагогіки здійснює аналіз і оцінювання виховної роботи здобувача освіти під час практики, тоді як керівник із психології вибірково відвідує уроки, позакласні та виховні заходи студентів, надає допомогу в здійсненні психологічного аналізу педагогічної діяльності, а також аналізує й оцінює виконання завдань із психології (див. п. 4.16 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Учитель-наставник з бази практики забезпечує безпосередній педагогічний супровід здобувача у школі, допомагає в плануванні уроків і заходів, відвідує та оцінює проведені заняття, надає методичні рекомендації (див. п. 4.17 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Перевірте себе

Які «кроки» проходження практики?

Чи є запитання до керівника практики від факультету щодо змісту критеріїв оцінювання практики?

Чи зрозумілим є покрокове виконання обов'язків здобувача освіти під час проходження практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)?

2.5. Звітна документація

Звітна документація – один із обов'язкових компонентів практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі), оскільки вона фіксує її зміст, обсяг і результати.

Звітними документами є:

- щоденник здобувача-практиканта;
- розгорнуті плани-конспекти аспектих 2 залікових уроків з української мови;
- розгорнутий план-конспект залікового уроку з української літератури;
- розгорнутий план-конспект залікового уроку із зарубіжної літератури;
- розгорнутий план-конспект залікового інтегрованого уроку;
- методичне розроблення позакласного заходу з української мови / української літератури / зарубіжної літератури;
- психолого-педагогічна характеристика класу;
- навчально-методичні матеріали до уроків;
- звіт-самоаналіз здобувача-практиканта.

Методичний коментар

Кожен із цих документів відіграє свою роль в оцінці результатів практики.

Документація з практики є офіційною. Вона зберігається на кафедрі до завершення твого навчання в Університеті, але не менше трьох років (див. п. 5.11 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Звітна документація повинна вестись українською мовою, бути акуратно оформленою та зброшурованою, обов'язково представленою для перевірки керівнику практики від факультету.

Звітна документація здається *протягом трьох днів після закінчення практики*, а її оформлення здійснюється *протягом усієї практики*.

РОЗДІЛ ІІІ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В 10-11 КЛАСАХ

3.1. Професійні компетентності вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури профільної школи

Нині профільна школа висуває підвищені вимоги до професійної підготовки вчителя української мови і літератури, зарубіжної літератури. Умови профільного навчання передбачають не лише глибоке володіння предметним змістом, а й здатність до методичної гнучкості, міждисциплінарної інтеграції та індивідуалізації освітнього процесу. У цьому контексті професійні компетентності вчителя-словесника - це система знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій і особистісних якостей, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність у профільній школі.

Учитель-словесник профільної школи володіє *предметно-фаховою компетентністю*. Він не лише має ґрунтовні знання мовознавчих і літературознавчих теорій, історії української та світової літератури, сучасного літературного процесу, норми сучасної української літературної мови, а й здатний працювати з ускладненим навчальним матеріалом, здійснювати фаховий аналіз художніх текстів різних жанрів і стилів, залучати учнів до інтерпретаційної та дослідницької діяльності.

Методична компетентність учителя-словесника полягає у здатності проєктувати, організовувати й реалізовувати освітній процес відповідно до вимог профільного навчання. Вона включає володіння сучасними методами, прийомами й технологіями навчання української мови і літератури, зарубіжної літератури, уміння добирати дидактичний матеріал з урахуванням профілю навчання та освітніх потреб учнів. У профільній школі треба вміти організовувати поглиблене й варіативне навчання, елективні курси, факультативні заняття, а також інтегрувати проєкту, дослідницьку та творчу діяльність у навчальний процес.

Важливими є *комунікативна* та *мовленнєва компетентності*, оскільки вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури профільної школи систематично здійснює педагогічну комунікацію, організовує діалог з учнями, стимулює дискусію, аргументує висловлені думки. Мовленнєва культура вчителя виступає зразком для учнів профільної школи та сприяє формуванню їхньої мовної, читацької й комунікативної компетентностей.

Володіючи *культурологічною* та *міжкультурною компетентностями*, вчитель української мови і літератури, зарубіжної літератури розглядає художній текст у контексті національної та світової культури, знає культурно-історичні епохи, мистецькі напрями, уміє інтегрувати літературу з іншими видами мистецтва. Учитель-словесник спонукає учнів профільної школи до міжкультурного діалогу, толерантного сприйняття іншомовних і культурних традицій, усвідомлення спільних і відмінних рис національних літератур.

Учитель-словесник залучає старшокласників до дослідницької та проєктної діяльності з урахуванням профілю навчання, рівня підготовки та інтересів учнів. У цьому в пригоді сформована його *дослідницько-проєктувальна компетентність*.

В умовах профільної школи рефлексія є основою професійного зростання та вдосконалення педагогічної майстерності. *Рефлексивна компетентність* полягає у здатності вчителя-словесника до самоаналізу власної педагогічної діяльності, оцінювання її результативності, усвідомлення професійних труднощів і шляхів їхнього подолання.

Професійно-етична компетентність охоплює дотримання педагогічної етики, принципів академічної доброчесності, поваги до особистості учнів та учениць профільної школи, відповідальність за результати навчання та виховання.

3.2. Характеристика профільного навчання (гуманітарний, філологічний, академічний профілі)

Профільне навчання в старшій школі спрямоване на реалізацію особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів. Воно забезпечує диференціацію та індивідуалізацію освітнього процесу відповідно до освітніх потреб, інтересів і професійних намірів учнів.

У межах профільного навчання в 10–11 класах особливе місце посідають *гуманітарний, філологічний та академічний профілі*.

Гуманітарний профіль зорієнтований на поглиблене вивчення навчальних предметів гуманітарного циклу. Основна *мета* гуманітарного профілю полягає в розвитку критичного мислення, комунікативної компетентності, здатності до аналізу суспільних процесів і явищ культури.

Зміст навчання в гуманітарному профілі передбачає розширене та поглиблене вивчення історії, громадянської освіти, правознавства, української та іноземних мов, літератури, філософських і культурологічних курсів за вибором. Значна увага приділяється міжпредметним зв'язкам, аналізу текстів різних жанрів, роботі з історичними та соціальними джерелами.

Організаційно-методичні особливості гуманітарного профілю полягають у застосуванні інтерактивних методів навчання: дискусій, дебатів, проектної та дослідницької діяльності, рольових ігор, аналізу кейсів. Важливим є формування в учнів умінь аргументувати власну позицію, працювати в групі, презентувати результати навчальної діяльності.

Філологічний профіль спрямований на поглиблене вивчення мов і літератур та формування високого рівня мовної, мовленнєвої та літературної компетентностей учнів. Його мета – розвиток мовної особистості, здатної до ефективної комунікації, інтерпретації текстів і творчого використання мовних засобів.

Навчальний план філологічного профілю передбачає поглиблене вивчення української мови і літератури, однієї або кількох іноземних мов, зарубіжної літератури, а також спецкурсів із мовознавства, стилістики, літературної критики, перекладознавства. Особливого значення набуває робота з художніми, публіцистичними та науковими текстами різних епох і стилів.

Методика навчання у філологічному профілі ґрунтується на текстоцентричному підході, розвитку навичок аналізу й інтерпретації, написанні творчих і науково-дослідних робіт, участі в мовно-літературних проєктах, конкурсах, олімпіадах. Значна увага приділяється формуванню культури мовлення та письма.

Академічний профіль має універсальний характер і спрямований на ґрунтовну підготовку учнів до подальшого навчання у закладах вищої освіти. Метою цього профілю є забезпечити високий рівень загальноосвітньої підготовки, розвивати навчальну самостійність та пізнавальні інтереси учнів та учениць.

Зміст академічного профілю передбачає поглиблене чи профільне вивчення базових навчальних предметів, а також можливість вибору елективних курсів.

Організація освітнього процесу в академічному профілі передбачає активне використання дослідницьких методів, проектної діяльності, самостійної роботи з різними джерелами інформації. Важливим є формування навичок академічної доброчесності, планування навчальної діяльності та підготовки до національного мультипредметного тесту.

3.3. Дидактичні особливості методів навчання в профільній школі

У профільній школі застосовують словесні, наочні, практичні методи навчання.

Серед словесних методів поширений **лекційний метод** як дієвий спосіб для прискореного темпу навчання, щоб подавати матеріал укрупненими блоками. Цей метод формує в учнів та учениць уміння логічно мислити, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, готує випускників до розумової праці у вишах. Щоб наблизити навчальний процес до умов професійної діяльності, ефективно використовувати в профільній школі прийоми і способи активізації класичної лекції: *лекція-«діалог з аудиторією», лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція з використанням техніки зворотного зв'язку, лекція із заздальгідь запланованими помилками, узагальнювальні та оглядові лекції.*

Для утвердження особистісно орієнтованого характеру освіти провідним у профільній школі є **метод самостійної роботи**: *засвоювання нового матеріалу за підручником чи друкованих джерел і засобів масової інформації; виконання творчих робіт із літератури; виготовлення таблиць, діаграм, схем; виконання індивідуальних проєктів тощо.*

Головне завдання профільної школи – допомогти старшокласникам визначитися зі своїми здібностями, можливостями, створити умови для саморозвитку. Реалізувати такі завдання допоможуть методи, що активізують навчальну діяльність учнів і є суб'єктом взаємодії. Серед **активних методів** виокремлюють такі:

- *інтенсифікаційні* (проблемна лекція, евристична бесіда, дискусія, рольові ігри, діалог, проблемний виклад, проблемне завдання, мозковий штурм тощо);
- *спеціально орієнтовані* на розвиток самостійності учнів та учениць як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності (вікторини, аукціони, самостійні дослідницькі завдання, творчі роботи, ділові ігри, дебати, взаємонавчання, прес-конференція тощо);
- *поєднують наукову творчість, теорію та розв'язання практичних проблем* (метод проєктів, індивідуальний освітній проєкт, дослідні завдання, творчі роботи, ділові ігри тощо);
- *інтерактивні* – навчання відбувається у взаємодії вчителя та учнів з метою спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистості старшокласників.

Сьогодні в умовах змішаного типу навчання (офлайн/онлайн) у профільній школі продуктивним є **метод проєктів** (С. Караман, Т. Груба) у таких різновидах: *інформаційно-пізнавальні, дослідницькі й творчі*, які доповнюють один одного, дають учителеві змогу вибирати раціональний спосіб діяльності учасників проєкту на засадах рівноправного партнерства; допомагають стимулювати старшокласників до пізнання глибин і тонкощів шкільного мовознавства, розвитку індивідуальної мовотворчості, культури мовлення, критичного мислення, навчально-дослідницьких умінь і навичок. Учителеві доцільно ненав'язливо пропонувати проєкти, пов'язані з конкретною темою чи розділом, а також спонукати самих учнів до розширення тематики проєктів.

З метою набуття учнями навичок науково-практичної та дослідницько-пошукової роботи в профільній школі застосовують методи *прогнозування, моделювання, аналогій, творчих завдань, проєктів, дослідних завдань, спостереження, експерименту, лабораторних і практичних робіт, аналітичний метод* тощо.

Отже, поєднання традиційних та інноваційних методів дає змогу вирішувати освітні завдання, які стоять перед профільною школою.

**Перевірте
себе**

Які професійні компетентності вчителя-словесника профільної школи тебе вдосконалити?

Чи розумієте мету, зміст і методдику навчання в гуманітарному, філологічному, академічному профілях?

Що нового дізналися про дидактичні особливості методів навчання в профільній школі?

3.4. Новаторські форми занять у профільній школі

У сучасній профільній школі змінюється роль учителя: від транслятора знань до фасилітатора, ментора та дизайнера освітнього середовища. Новітні форми занять спрямовані на те, щоб старшокласник навчився застосовувати інструментарій певної галузі для розв'язання реальних життєвих і професійних завдань.

Уроки-семінари поглиблюють вивчення теми; розвивають навички самостійної роботи та критичного мислення. Учні готують доповіді чи повідомлення на задану тему; після презентацій проводяться обговорення та дискусії; учитель спрямовує обговорення та підбиває підсумки.

Уроки-диспути формують уміння аргументовано висловлювати свою думку; розвивають навички публічних виступів та дебатів. Тема уроку формується як дискусійне питання або проблема; учні поділяються на групи, що представляють різні точки зору; кожна група готує аргументи та контраргументи, після чого проводиться обговорення.

Уроки-роздуми стимулюють глибоке осмислення теми; розвивають емоційного інтелекту та здатності до саморефлексії. Тема уроку задається у формі філософського або етичного питання; учні висловлюють свої думки та рефлексують щодо заданої теми; учитель організовує обговорення та підбиває підсумки.

Уроки-монтажі створюють комплексне уявлення про тему; розвивають креативність та вміння працювати з різними джерелами інформації. Учні готують презентації або творчі проекти, що включають різні види матеріалів (тексти, зображення, аудіо, відео); під час уроку учні представляють свої роботи та обговорюють їх.

Уроки-літературно-музичні композиції збагачують культурний досвід учнів; розвивають естетичний смаку та почуття прекрасного. Тема уроку поєднує літературні твори та музичні композиції; учні готують інсценізації, декламації або музичні виступи, що ілюструють задану тему; проводиться обговорення вражень та аналіз взаємозв'язку літератури та музики.

Уроки-психологічні дослідження розвивають навички самопізнання та розуміння інших; застосування психологічних методів та технік для аналізу літературних персонажів або ситуацій. Учні аналізують психологічні аспекти поведінки персонажів або теми уроку; проводяться рольові ігри або психологічні експерименти; обговорення результатів та рефлексія щодо поведінкових аспектів.

Уроки-філософські дослідження формують уміння мислити критично та абстрактно; розвивають навички філософського аналізу. Тема уроку задається у формі філософської проблеми чи питання; учні проводять аналіз філософських аспектів теми, обговорюють різні точки зору; вчитель спрямовує дискусію та підводить підсумки.

Уроки-спостереження розвивають навички спостереження та аналізу; формують уміння робити висновки на основі спостережень. Учні проводять спостереження за певними процесами або явищами (в класі, в природі, в соціумі); результати спостережень обговорюються та аналізуються під час уроку; учитель допомагає учням формулювати висновки та узагальнювати результати.

Інтегровані уроки – інтеграція знань із різних предметів для створення цілісного уявлення про тему; розвиток міждисциплінарного підходу до вивчення проблем. Тема уроку поєднує знання з декількох предметів (література, історія, мистецтво, природничі науки). Учні виконують завдання, що вимагають застосування знань з різних областей; проводиться обговорення та узагальнення отриманих знань.

**Зверніть
увагу**

Критерієм успішності таких уроків є не кількість відтвореної інформації, а рівень залученості учнів та учениць 10-11 класів профільної школи до створення інтелектуального продукту.

РОЗДІЛ IV

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СЛОВЕСНИХ ДИСЦИПЛІН У СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Методичний коментар

Профіль навчання, освітні потреби учнів та учениць 10-11 класів, сучасні вимоги до результатів освіти зумовлюють особливості викладання словесних дисциплін у профільній школі. Гуманітарний, філологічний та академічний профілі мають власну специфіку, проте спільним для них є розвиток особистості старшокласників, їхньої мовної та читацької культури, здатності до критичного мислення і культурного самовираження. Це зумовлює підвищену відповідальність учителя-словесника та потребу в ґрунтовній професійній підготовці майбутніх педагогів у процесі практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури).

4.1. Специфіка викладання української мови (поглиблене вивчення, практична стилістика, риторика, культура мовлення)

Викладання української мови на профільному рівні передбачає використовувати не репродуктивні, а прагматичні та креативні методи навчання. На відміну від базового рівня, тут зосередження уваги на поглибленому вивченні, практичній стилістиці, риторичній та культурі мовлення.

Уроки української мови в профільній школі повинні мати комунікативну та практичну спрямованість. Вони ґрунтуються на компетентнісному, діяльнісному та особистісно орієнтованому підходах. Основною метою мовної освіти в старшій профільній школі є сформувати мовну особистість учня, здатну свідомо й ефективно користуватися українською мовою в різних сферах суспільного життя.

Поглиблене вивчення української мови спрямоване на системне опанування мовної структури, осмислення закономірностей функціонування мови та усвідомлене застосування мовних знань у мовленнєвій практиці. Зміст навчання охоплює розширене вивчення фонетики, лексикології, фразеології, словотвору, морфології, синтаксису, стилістики та культури мовлення. Методично доцільним є використання проблемно-пошукових завдань, мовних спостережень, аналізу мовних явищ у контексті, роботи з різножанровими текстами. Особливе значення має формування в учнів та учениць уміння самостійно аналізувати мовні факти, аргументувати власні висновки, працювати з лінгвістичними джерелами. Наприклад: *укладання слів за характеристикою звуків, розтлумачення висловів про мову, спостереження над історичними фонетичними процесами, укладання асоціативних схем виучуваних слів, розпізнавання і розтлумачення стилістичної доцільності видів зв'язку між реченнями в складному синтаксичному цілому* тощо.

Важливим складником профільного навчання української мови є *практична стилістика*, що спрямована на формування в учнів та учениць уміння добирати мовні засоби відповідно до мети,

умов і сфери спілкування. Старшокласники поглиблено ознайомлюються з функційними стилями сучасної української літературної мови, їхніми жанровими різновидами та стилістичними особливостями. Навчання практичної стилістики передбачає аналіз і створення текстів різних стилів: публіцистичного, наукового, офіційно-ділового, художнього, розмовного. Наприклад: вивчаючи стилістичний синтаксис, пропонуємо укласти твір-мініатюру про улюблену пору року/ улюблений вид спорту / куточок природи тощо у різних стилях за варіантами.

Важливе місце посідають творчі й комунікативні завдання: редагування текстів, трансформація стилю, порівняльний аналіз мовних засобів, написання есе, доповідей, виступів, публічних повідомлень (див. *Стилістика в профільній школі : метод. посіб. для вчителя / Л. П. Ходанич, П. М. Ходанич. Ужгород : ЗППО, 2021. 85 с.*).

Під час викладання української мови в профільній школі вагоме значення має *риторика*. Вона спрямована на розвиток усного публічного мовлення, навичок переконливої комунікації, аргументації та ведення дискусії. Її вивчення має виразний практичний характер і тісно пов'язане з реальними мовленнєвими ситуаціями. У процесі навчання риторики учні та учениці 10-11 класів опановують основи побудови промови, принципи логічної організації висловлювання, засоби мовного й немовного впливу на аудиторію. Ефективними є рольові ігри, дебати, публічні виступи, захисти проєктів, аналіз промов відомих ораторів.

Крім того, *культура мовлення* є значущим компонентом викладання української мови в профільній школі, що передбачає дотримання норм сучасної української літературної мови, розвиток мовного смаку й мовної свідомості учнів та учениць 10-11 класів. Формування культури мовлення охоплює орфоепічні, акцентуаційні, лексичні, граматичні, стилістичні та етикетні норми. У процесі навчання важливу роль відіграє *систематична робота над мовними помилками, редагування власних і чужих текстів, аналіз мовлення в засобах масової інформації та повсякденному спілкуванні*. Це сприяє виробленню в старшокласників відповідального ставлення до слова й усвідомлення мови як цінності національної культури.

Методичний коментар

Під час практики

- враховуйте профільну спрямованість класу, рівень мовної підготовки учнів і специфіку мовного матеріалу;
- поєднуйте традиційні й інноваційні методи навчання;
- активно залучайте учнів до мовленнєвої практики, стимулюйте їхню самостійність і творчість.
- рефлексуйте результати уроків, аналізуйте мовленнєву діяльність учнів, коректуйте власні методичні рішення.

Пам'ятайте

У старшокласників переважає критичне мислення, тому вони мають розуміти: «Я вчу це правило не для оцінки, а для того, щоб моє слово мало вагу в майбутній професії».

4.2. Специфіка викладання української літератури в профільній школі: від тексту до контексту

Профільне навчання в сучасній українській школі базується на принципах диференціації, особистісної орієнтації та науковості. Важливо розуміти, що в класах філологічного спрямування література вивчається на поглибленому рівні, що передбачає трансформацію уроку з «навчального заняття» у «літературознавчу лабораторію».

У профільній школі центральне місце посідає поглиблений *літературознавчий аналіз*. Якщо в основній школі (5–9 класи) ми зосереджувалися на подієвій канві та етичних уроках, то в 10–11 класах акцент зміщується на естетичну природу твору.

Магістрант повинен оперувати категоріями, що виходять за межі стандартної шкільної програми:

- *нарративна стратегія*. Учні мають розуміти, хто розповідає історію. Чи це обізнаний автор, чи суб'єктивний оповідач, чи «потік свідомості»? Аналіз новел М. Хвильового або М. Коцюбинського без розуміння нарації неможливий;

- *дискурс*. Літературний твір розглядається як частина певного дискурсу (модерністського, екзистенціального, постколоніального). Це дозволяє учням бачити зв'язок між текстом та інтелектуальним кліматом епохи;

- *архітектоніка та композиція*. Важливо навчити старшокласників бачити «скелет» твору. Чому роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» має таку складну структуру? Як ретардації та екскурси в минуле працюють на розкриття концепції «пропащої сили»?

Замість запитання «Про що цей твір?», у профільному класі ми ставимо запитання: «Як побудований цей текст і завдяки яким художнім засобам він досягає естетичного ефекту?». У центрі уваги опиняється індивідуальний стиль автора – його метафорична система, ритмомелодика прози та символіка.

Невід'ємним складником профільного навчання учнів та учениць 10-11 класів є відмова від догматизму. Викладання базується на принципах *герменевтики* – мистецтва розуміти та тлумачити тексти. Ми маємо заперечити існування єдиної «правильної» відповіді, яка традиційно зафіксована в підручниках.

Для магістранта важливо впроваджувати різні стратегії інтерпретації, зокрема:

- 1) психоаналітичний підхід, який допомагає розкрити внутрішні мотиви героїв через призму підсвідомого, архетипів та комплексів (наприклад, аналіз драми «Блакитна троянда» Лесі Українки або образу Івана Палійчука в «Гінях забутих предків»);
- 2) постколоніальні студії – актуальний метод для осмислення української класики як літератури опору. Це дає змогу по-новому подивитися на творчість Т. Шевченка, П. Куліша чи поетів «Празької школи», аналізуючи травми та стратегії виживання нації.
- 3) компаративістський аналіз, за допомогою якого здійснюємо зіставлення українських творів із контекстом світової класики. Український модернізм не існує ізольовано, він корелює з європейськими течіями. Порівняння «Intermezzo» М. Коцюбинського з імпресіонізмом К. Моне чи музикою К. Дебюссі робить знання цілісними.

Такий підхід формує критичне мислення. Учень перестає бути пасивним споживачем інформації і стає співавтором сенсів, вступаючи в діалог із текстом.

У профільній школі українська література вивчається в органічній єдності з іншими видами мистецтва. *Інтермедіальність* – це не просто використання ілюстрацій до тексту, а вивчення того, як література взаємодіє з живописом, музикою, кіно та театром.

Для вчителя-практиканта це відкриває широкі можливості для креативу. Цікавими для учнів будуть такі види робіт:

- *екранізації vs Текст*: порівняння твору «Захар Беркут» І. Франка з його сучасними кіноверсіями дозволяє обговорити трансформацію образів та зміну ідеологічних акцентів;
- *музичний супровід під час вивчення художніх творів*. Слухання творів Вагнера при вивченні Ольги Кобилянської («Valse mélancolique») допомагає учням відчувати ритм і настрої неоромантичної прози;
- *візуальна культура* - аналіз репродукцій картин експресіоністів під час вивчення новел В. Стефаніка допомагає глибше зрозуміти категорію «болю» та специфіку художньої деформації реальності.

Міжмистецькі зв'язки перетворюють урок на інтелектуальне видовище, де учні бачать трансформацію літературного образу в різних семіотичних системах.

Викладання в профільному класі потребує від учителя зміни педагогічної позиції. Учитель вже не «джерело істини», а фасилітатор.

Найефективнішими формами роботи є семінар-дискусія, «круглий стіл» або дебати. Учень має відчувати себе не об'єктом навчання, а молодим науковцем.

Заохочуйте проєктну діяльність учнів, зокрема створення буктрейлерів, лонгвідів, цифрових меморіалів діячам «Розстріляного відродження» або літературних подкастів. Це переводить теоретичні знання в площину практичних навичок (soft skills).

Замість традиційного «Що хотів сказати автор?» (яке часто заводять у глухий кут, адже автора вже немає), ставте запитання: «Як цей текст резонує з вашим досвідом сьогодні?» або «Які механізми маніпуляції чи звільнення ви бачите в цій мовній структурі?»

Методичний коментар

Якісне вивчення курсу української літератури в старших класах профільної школи передбачає використання прогресивних технологій аналізу творів та тем для того, щоб активізувати пізнавальну діяльність учнів та учениць та розширити сферу їхніх гуманітарних інтересів.

Пізнавальна активність учнів та учениць має поєднувати в собі мотиваційний, аналітичний та результативний компоненти. Успішне розв'язання цього завдання створює надійні передумови для глибокого та міцного оволодіння навчальним матеріалом, забезпечуючи умови для наступної систематичної роботи учнів та учениць над собою.

4.3. Стратегії викладання зарубіжної літератури в профільній школі: компаративний та діалогічний аспекти

Викладання зарубіжної літератури в старших класах профільної школи – це не лише ретрансляція змісту світових шедеврів, а й формування в учнів та учениць цілісної метакартини глобального культурного процесу. В умовах сучасної освіти магістрант-практикант має змістити фокус із фактологічного вивчення персоналій на системне дослідження літературних взаємозв'язків.

Основними методологічними векторами тут виступають *компаративістика (порівняльне літературознавство)* та *міжкультурний діалог*. Ці інструменти дають змогу реалізувати ключове завдання профільної школи: розвиток здатності старшокласників декодувати тексти різних епох і націй, знаходячи в них спільні гуманістичні коди.

Порівняльне літературознавство в профільній школі – це метод, що дозволяє учням вийти за межі одного тексту й побачити загальні закономірності розвитку цивілізації. Компаративний підхід реалізується через три основні типи зв'язків:

1. Генетико-контактні зв'язки – дослідження того, як твори іноземних авторів безпосередньо впливали на український літературний процес.

Приклад для уроку: «Вплив байронізму на ранню творчість Т. Шевченка» або «Рецепція драм Г. Ібсена в драматургії Лесі Українки». Учні мають аналізувати не просто «схожість», а процес творчої трансформації запозичених ідей на національному ґрунті.

2. Типологічні сходження – порівняння схожих сюжетів, образів або типів героїв («вічних образів»), що виникли незалежно один від одного в різних літературах через схожість історичних обставин чи універсальність людської природи.

Приклад уроку: Вивчення архетипів (Дон Жуан, Гамлет, Прометей) у різних національних інтерпретаціях.

3. Міжжанрова та внутрішньожанрова компаративістика – аналіз того, як певний жанр (наприклад, сонет, роман-епопея чи антиутопія) еволюціонував у різних національних традиціях, зберігаючи канонічні ознаки та набуваючи специфічних рис.

Уроки зарубіжної літератури в 10–11 класах – це майданчик для **міжкультурного діалогу**. Концепція М. Бахтіна про діалогічність культури стає фундаментом для формування толерантної особистості.

Через аналіз етнокультурного контексту (релігійних підтекстів, ментальних особливостей, побутових реалій) учні усвідомлюють універсальність загальнолюдських цінностей.

Особливо важливим у профільній школі є вивчення імагологічного аспекту – як Україну, її героїв та ландшафти сприймали зарубіжні митці. Коли учні досліджують українські мотиви у творах Дж. Байрона («Мазепа»), Р. М. Рільке («Пісня про правду») чи Е. Т. А. Гофмана, вони зміцнюють власну ідентичність, бачачи включеність рідної культури у світовий контекст.

Компаративістика демонструє, що українська література не є «вторинною» чи «ізолюваною». Вона – повноправний співрозмовник у великому діалозі націй. Порівняння «Фауста» Гете з «Камінним господарем» Лесі Українки доводить високий інтелектуальний рівень вітчизняного канону.

Для магістранта-практиканта важливо інтегрувати теоретичні знання в інтерактивні форми роботи.

Технології профільного навчання

Метод / Прийом	Зміст діяльності	Результат для учня
Інтертекстуальний аналіз	Пошук алюзій, ремінісценцій та цитат у текстах різних авторів.	Розуміння літератури як «палімпсесту».
Медіа-компаративістика	Зіставлення класичного тексту з його сучасними інтерпретаціями в кіно (напр. В. Шекспір у сучасному серіалі).	Розвиток критичного мислення та медіаграмотності.
Створення ментальних карт	Візуалізація зв'язків між літературними течіями різних країн.	Системне бачення історико-літературного процесу.

У профільній школі ми вивчаємо не оригінали (у більшості випадків), а переклади. Варто пояснити учням і ученицям, що кожен переклад – це вже певна інтерпретація.

Демонструємо старшокласникам, як один і той самий вірш (наприклад, сонети Шекспіра чи поезія Бодлера) звучить у перекладах різних авторів (Д. Паламарчука, М. Лукаша, Д. Павличка).

Аналізуємо різні переклади, ставимо запитання: «Чому перекладач обрав саме це слово? Як зміна метафори впливає на сприйняття національного колориту?». Це розвиває чутливість до слова та розуміння того, що література – це насамперед мистецтво слова.

У профільних класах мова вчителя має бути науково вивіреною. Ми уникаємо спрощень. Замість фрази «ці герої схожі», вчимо учнів використовувати поняття: архетип (колективне несвідоме в образах), алюзія (натяк на інший текст), рецепція (особливості сприйняття твору читачем або іншою культурою), транскультурація (взаємопроникнення елементів різних культур).

Завжди потрібно шукати «український місток». Вивчаючи французький символізм, згадуємо про «Молоду Музу»; аналізуючи екзистенціалізм А. Камю, звертаємося до інтелектуальної прози В. Підмогильного.

Не питаємо «що хотів сказати автор», а досліджуємо «як цей текст резонує з глобальними викликами сучасності».

Використовуємо сучасні медіа, наприклад, порівняння класики з нетфлікс-адаптаціями – це не спрощення, а спосіб навчити учнів та учениць профільної школи бачити вічність смислів у змінних формах.

Методичний коментар

Мета вчителя зарубіжної літератури в профільній школі – навчити старшокласників бачити в кожному творі не просто історію, а фрагмент грандіозного пазла під назвою «Світова культура». Компаративний підхід та міжкультурний діалог – це ті ключі, що відчиняють учням двері до вільного володіння культурним кодом людства, де кожен елемент невід’ємно пов’язаний з іншим.

4.4. Методика міждисциплінарного навчання. Інтеграція предметів (мовно-літературні, міжпредметні та міжкультурні зв’язки)

Методика міждисциплінарного навчання в профільній школі є сучасною відповіддю на виклики глобалізованого світу, де знання більше не існують ізольовано. Особливого значення це набуває в контексті мовно-літературних та міжкультурних зв’язків, де мова розглядається не лише як засіб комунікації, а як інструмент пізнання інших наук та культурного коду.

Реалізація міждисциплінарного навчання базується на створенні спільних точок дотику між різними навчальними програмами. У профільній школі це здебільшого відбувається на трьох рівнях:

- 1) *внутрішньопредметна інтеграція* поєднує різні розділи одного курсу (наприклад, вивчення літератури певного періоду через призму мовних особливостей тієї епохи);
- 2) *міжпредметна інтеграція* вможливує вивчати тему, що є спільною для двох або більше дисциплін (наприклад, дослідження історичного контексту в художньому творі);
- 3) *трансдисциплінарність* дає змогу вирішувати реальні проблеми, що виходить за межі шкільних предметів, з використанням методів аналізу з різних наук.

У профільній школі мовно-літературні інтеграції вдало реалізують компетентнісний підхід. У 10–11 класах така інтеграція сприяє глибшому осмисленню художнього тексту, розвиває мовленнєву культуру учнів і формує вміння аналізувати мовні явища в реальному комунікативному контексті.

Інтеграція української мови й літератури (української та зарубіжної) реалізується передусім через текст як основну дидактичну одиницю навчання. Ефективною формою інтеграції є *лінгвостилістичний аналіз художнього тексту*, під час якого учні та учениці досліджують лексичні, морфологічні й синтаксичні засоби, що формують індивідуальний стиль письменника, з’ясовують їхню роль у створенні образів і вираженні авторської позиції. У процесі такої роботи старшокласники не лише поглиблюють знання з мови, а й удосконалюють уміння інтерпретувати літературний твір.

Інтеграція української мови й літератури також реалізується через *роботу з мовленнєвими ситуаціями, змодельованими на основі літературних творів*. Пропонуйте учням участь у дискусіях, дебатах, рольових іграх; створюйте монологи й діалоги від імені персонажів, аргументовано відстоюючи власну позицію щодо проблематики твору. Такі види діяльності розвивають критичне мислення, уміння усної комунікації та емоційного інтелекту.

Важливим компонентом інтегрованого навчання є *створення власних усних і письмових висловлювань*. Учні та учениці 10-11 класів пишуть аналітичні есе, літературознавчі розвідки, рецензії, наукові повідомлення, беруть участь у дискусіях і публічних виступах, дотримуючись норм сучасної української літературної мови. У процесі такої діяльності мовні знання застосовуються як інструмент аргументації та наукового викладу думок.

Ефективною формою інтеграції є *дослідницька та проєктна діяльність* старшокласників профільної школи. Магістрант-практикант може пропонувати учням 10-11 класів виконувати мінідослідження з проблем мовної організації художнього тексту, стилістичних особливостей творчості окремого автора, еволюції мовних явищ у літературі різних періодів.

Крім того, у профільній школі *мовно-літературна освіта стає підґрунтям для міжпредметних зв'язків*, оскільки забезпечує формування ключових і предметних компетентностей учнів 10-11 класів відповідно до ідей Нової української школи. Мовно-літературна інтеграція реалізується через роботу з різними типами текстів, аналіз і створення висловлювань у навчальних ситуаціях, що поєднують знання з кількох предметів.

Міжпредметні зв'язки ефективні між українською мовою та історією. Вивчаючи історичні події, учні та учениці профільної школи аналізують мемуари, промови, публіцистичні тексти певної епохи, визначають мовні засоби впливу, особливості стилю, риторичні прийоми.

Аналіз художніх творів, у яких порушені питання свободи, відповідальності, прав людини, дає змогу організувати дискусії, дебати, написання аргументованих висловлень, що сприяє формуванню громадянської та соціальної компетентностей. Таким чином ми застосовуємо *міжпредметні зв'язки між українською літературою та громадянською освітою*.

Інтерпретація *літературних текстів у зв'язку з живописом, музикою, театром* допомагає учням усвідомити багатоканальність художнього образу. Наприклад, порівняльний аналіз поетичного твору та його музичного втілення може завершуватися створенням власної рецензії або творчого проєкту.

Важливі *міжпредметні зв'язки між українською мовою та природничими дисциплінами*. Робота з науково-популярними текстами, інструкціями, дослідницькими описами сприяє формуванню вмінь точно формулювати думки, добирати терміни, будувати логічно послідовні тексти. Старшокласники можуть укладати словники термінів, писати пояснювальні тексти або анотації до навчальних проєктів. За допомогою мовно-літературних знань старшокласники якісно оформлюють результати, аргументацію та публічний захист проєкту.

Міжкультурні зв'язки є невід'ємною частиною *міждисциплінарного навчання*. Вони формують у школярів знання про традиції, цінності та менталітет інших народів через вивчення мов та літератур. Застосовуйте на практиці діалог культур за допомогою проєктного навчання, де учні та учениці профільної школи готують дослідження на стику дисциплін, наприклад: «Відображення екологічних проблем у сучасній світовій літературі».

Зверніть увагу

Міждисциплінарний підхід допомагає уникнути запитання «Навіщо мені це вчити?», оскільки учень бачить практичну цінність і взаємозв'язок усіх процесів у суспільстві.

4.5. Формування читацької, мовної та культурної компетентностей старшокласників

Сучасна профільна школа зорієнтована на підготовку компетентної, соціально активної та культурно свідомої особистості, здатної до самореалізації в умовах швидких суспільних змін. У цьому контексті важливим є формування читацької, мовної та культурної компетентностей старшокласників, які є взаємопов'язаними складниками загальної комунікативної компетентності.

Читацька компетентність передбачає здатність учнів 10-11 класів свідомо сприймати, інтерпретувати та критично осмислювати тексти різних жанрів і стилів, використовувати отриману інформацію для навчальних і життєвих потреб. У профільній школі вона формується через роботу з художніми, публіцистичними, науково-популярними та фахово орієнтованими текстами. Важливу роль відіграють інтерактивні методи навчання, зокрема дискусії, аналіз текстів, проєктна діяльність, що сприяють розвитку аналітичного мислення, вміння аргументувати власну позицію та робити узагальнення.

Мовна компетентність охоплює знання норм сучасної української літературної мови та вміння ефективно застосовувати їх у різних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, читанні, говорінні та письмі. У профільній школі мовна компетентність формується не лише через засвоєння теоретичних мовознавчих відомостей, а й через практичну мовленнєву діяльність, спрямовану на розвиток культури усного й писемного мовлення, стилістичної доцільності та мовної творчості старшокласників.

Культурна компетентність полягає в усвідомленні учнями мови як носія національної культури, традицій, цінностей і світогляду народу. Вона формується через ознайомлення з літературною спадщиною, міжкультурний діалог, аналіз культурних кодів у текстах, а також через виховання поваги до культурного різноманіття.

Методичний коментар

Формування **читацької, мовної та культурної компетентностей** учнів та учениць профільної школи є комплексним процесом, що потребує цілісного підходу, поєднання традиційних і сучасних методів навчання, а також урахування індивідуальних освітніх потреб учнів. Реалізація цього процесу сприяє вихованню духовно багатой, мовно грамотної та культурно обізнаної особистості, здатної до успішної комунікації та саморозвитку.

РОЗДІЛ V

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА В АСПЕКТІ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

5.1. Практичні орієнтири позакласних заходів з української мови

Позакласна робота з української мови у процесі профільного навчання проводиться в позаурочний час і взаємопов'язана за змістом з уроками української мови і профілем навчання.

Під час організації позакласної роботи з української мови важливого значення набуває вибір її змісту з такими обов'язковими компонентами: *прагматичний* – формування в учнів комунікативних умінь і навичок; *гносеологічний* – розширення в учнів знань про загальні закономірності розвитку мови, питання лексики, фразеології, фонетики, граматики, діалектології і топоніміки тощо; *аксіологічний* – розвиток в учнів ціннісних орієнтацій і мотивів діяльності; *когнітивно-професійний компонент* – поглиблення знань учнів про особливості професійного спілкування, зокрема жанри мовлення, пов'язані з обраним фахом, мовленнєвий етикет ділового спілкування тощо.

Ефективність позакласної діяльності значною мірою визначається урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів та учениць старших класів, сформованих на психологічних засадах, механізмах мовлення й мислення. Вона також залежить від дотримання дидактичних і методичних принципів організації роботи в профільних класах, зокрема індивідуалізації навчання, науковості, наочності, систематичності й послідовності, доступності, міцності засвоєння знань і зв'язку теорії з практикою, емоційності, міжпредметної інтеграції, вибірковості, комунікативної спрямованості, демократизації та гуманізації освітнього процесу, виховної спрямованості тощо.

Ефективність позакласної діяльності підвищується завдяки *різноманіттю форм*: мовні квест-батли; дебати на тему культури мовлення; мовні майстер-класи; конкурси ораторського мистецтва; літературно-мовні вечори, захист робіт у системі МАН, свята, тижні філології, бесіди, конференції, проекти, укладання словників, екскурсії тощо.

Під час проходження практики треба враховувати, що *профільна школа – це простір для медіаграмотності*. Учитель-словесник має поєднувати позакласну роботу з мовним середовищем нашого сьогодення, організовуючи створення шкільних подкастів про культуру мовлення; запис відеопроєктів на тему мовних норм; ведення мовної рубрики на сайті школи; організацію онлайн-флешмобів до мовних свят; розроблення буктрейлерів про милозвучність української мови; підготовку соціальних проєктів із популяризації українського слова. Наприклад: «Джерела української фразеології та пареміології. Національні особливості української фразеології»; «Українська – сучасно і своєчасно», «Мова творить націю», «Мовні традиції моєї родини», «Унікаймо лексичних помилок», «Пошуки «скарбів»: полюємо на мовні помилки» тощо.

У позакласній роботі з української мови *інформаційно-комунікаційні технології відкривають нові можливості* для індивідуалізації, інтенсифікації самостійної роботи учнів, підвищують мотивацію до вивчення української мови, пізнавальну активність, окреслюють перспективи візуалізації та інтерактивності.

Доцільно *використовувати систему Moodle*, оскільки для цього передбачено різноманітні інструменти: вікі, глосарій, блоги, форуми, чати, відео- та аудіофайли, малюнки, графічна інформація та ін., що підвищуватимуть інтерес до навчання учнів профільної школи як особливої ланки загальноосвітньої школи, позитивно впливатимуть на проведення ефективної позакласної роботи з української мови, готовності старшокласників до подальшого професійно зорієнтованого навчання.

Підсумуймо: позакласна робота з української мови має бути наповнена пізнавальним змістом, розкривати красу й багатство мови, формувати особистість, розвивати патріотичні почуття.

Зверніть увагу

Під час педагогічної практики в профільній школі

- доручайте учням та ученицям 10-11 класів розробляти сценарії заходів;
- організовуйте мовознавчі студії;
- створюйте творчі групи (редактори, дослідники, спікери);
- використовуйте наукові джерела;
- формуйте навички цитування й посилання;
- практикуйте публічні захисти дослідницьких робіт;
- проводьте мовні дискусії з аргументованою позицією;
- залучайте учнів та учениць до оцінювання і самооцінювання;
- організуйте партнерство з бібліотеками, ЗВО, громадськими організаціями.

Методичний коментар

Плануйте позакласну діяльність з української мови системно.

Ураховуйте інтереси учнів і рівень їхньої мовної підготовки.

Використовуйте інтерактивні технології.

Забезпечуйте ситуацію успіху для кожного учасника.

Проводьте рефлексію після заходу (анкетування, обговорення, самооцінювання).

5.2. Методика організації позакласної роботи з літератури

Позакласна робота з літератури є невід'ємним складником освітнього процесу, що доповнює та розширює програмний матеріал, забезпечуючи реалізацію творчого потенціалу учнів. У профільній школі вона набуває особливого статусу, перетворюючись із допоміжного елемента на майданчик для професійної орієнтації та формування цілісного світогляду.

Позакласна робота виконує такі функції:

- *герменевтичну* - глибше занурення у зміст тексту через інтерпретацію, що виходить за межі академічної години;
- *аксіологічну* (ціннісно-орієнтаційну) - формування системи гуманістичних цінностей через емпатію до героїв.

- *профорієнтаційну* - виявлення здібностей до філології, журналістики, креативних індустрій, режисури чи акторської майстерності;
- *соціалізаційну* - розвиток навичок командної роботи (soft skills), публічних виступів та аргументації.

Організація літературних вечорів або дискусійних клубів має базуватися на принципах ненасильницького спілкування. Учитель виступає як фасилітатор, що забезпечує рівні права для висловлювання кожного учня та учениці, враховуючи їхній психоемоційний стан (особливо в контексті роботи з травмою в умовах війни).

Вчитель демонструє учням власну траєкторію читання, ділиться знаннями про новинки книжкового ринку, бере участь у літературних резиденціях та переносить цей досвід у шкільне середовище.

Сучасна методика виокремлює три основні групи форм роботи:

Масові форми призначені для залучення великої кількості учнів:

- літературні фестивалі, тематичні тижні, що поєднують різні активності;
- мистецькі перформанси, театралізовані дійства на відкритих майданчиках;
- Flashmob, наприклад, читання віршів у неочікуваних локаціях школи чи міста.

Групові форми найбільш ефективні для профільної школи, оскільки дозволяють працювати з вузькими запитам:

- літературна студія / гурток - системне вивчення творчості або спроби власного пера;
- дискусійний клуб - обговорення контроверсійних тем (наприклад, «Чи є Дон Кіхот божевільним чи пророком?»);
- проєктна група - створення матеріального або цифрового продукту.

Індивідуальні форми:

- науково-дослідницька робота (МАН), підготовка наукових статей, доповідей;
- творче портфоліо - збір власних віршів, есе, рецензій учня.

Традиційні форми (літературні вечори, читання віршів) у сучасній школі потребують реновації.

Розглянемо найбільш актуальні формати:

1. Інтелектуально-дискусійні форми. У профільній школі література - це поле для суперечок. Популярним стає формат «Літературного Slam-баттлу», де учні змагаються в мистецтві декламації власних поезій або переосмислення класики в реп-стилістиці. Ще одним дієвим методом є «Оксфордські дебати», де команди аргументовано захищають протилежні погляди на вчинки персонажів.

2. Цифрові та медійні проєкти. Відповідно до цифрової компетентності вчителя, учні залучаються до створення трансмедійних сторітеллінгів. Сторітеллінг вечір «Жива бібліотека». Замість книг - люди. Учні або запрошені гості «стають книгами» (наприклад, «Книга-волонтер», «Книга-поет») і розповідають свої історії, пов'язані з літературним досвідом. Це може бути серія ТікТок-роликів від імені Миколи Хвильового або створення LinkedIn-профілю для героїв Бальзака, де вони «шукають роботу» відповідно до своїх навичок. Сучасний учитель використовує Штучний Інтелект (ChatGPT, Midjourney) для генерації візуалізацій художніх описів, що дозволяє порівняти власну уяву учня з «баченням» алгоритму.

3. Ігрові та квест-технології. Метод «Літературного Escape Room» дає змогу перетворити кабінет літератури на закриту локацію, з якої можна вийти, лише розгадавши шифри, заховані в текстах творів. Використання QR-кодів, розкиданих по школі. Кожен код веде до цитати, яку треба ідентифікувати, або до завдання на знання біографії автора. Кінцева мета - знайти «втрачений рукопис». Це розвиває уважність до деталей та командну роботу.

Назва заходу - це його «бренд», який має «продати» ідею вибагливому підлітку. Замість нудного «Вечір поезії Лесі Українки», варто використовувати провокативні та сучасні назви:

- «Cyber-Classics: якби Франко мав Telegram» (захід про комунікаційні стратегії письменника та актуальність його ідей у цифрову епоху);
- «Existential Coffee: розмови про абсурд із Камю» (літературне кафе у форматі неформальної дискусії);
- «Dark Academia: таємниці готичної літератури» (дослідження естетики жаху та містики у творах Е. По та Гофмана);
- «Літературний Тіндер: шукаємо ідеальну пару серед персонажів» (психологічний аналіз сумісності героїв різних епох);
- «Еко-маніфест: природа у літературі від античності до постапокаліпсису» (інтердисциплінарний захід);
- «True Crime: Справа Рафаловича - детективні лабіринти Івана Франка» (аналіз першого українського психологічного детективу «Перехресні стежки»).

Методичний коментар

Для успішного проведення заходу студенту-практиканту доречно дотримуватися такого алгоритму:

1. Визначення мети, що корелює з інтересами підлітків (а не лише програмою).
2. Розподіл ролей. Учень - не виконавець, а дизайнер, сценарист, SMM-менеджер заходу.
3. Акцент на інтерактивності. Мінімальна кількість монологів ведучого.
4. Використання методів «Шість капелюхів» або «Бортовий журнал».

РОЗДІЛ VI

РЕФЛЕКСІЯ І САМОАНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

6.1. Підбиття підсумків практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)

До захисту допускаються здобувачі, які цілком виконали програму практики, представили звітну документацію відповідно до встановленої форми та одержали позитивну характеристику керівника від бази практики.

Презентація результатів і підбиття підсумків практики виробничої (педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі) магістрів здійснюється під час проведення підсумкової конференції у призначений деканатом термін, у присутності комісії, що призначена завідувачем кафедри.

Під час захисту практики, крім офіційної звітної документації, магістри розповідають про свій досвід, який вони набули у процесі проходження практики, особисті міркування та побажання. Підсумкова оцінка за проходження виробничої практики виставляється з урахуванням відгуків і запропонованих оцінок керівників від бази практики, оцінок методистів від кафедр та якості оформлення звітної документації та вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та індивідуальний навчальний план здобувача освіти за підписом керівника практики. Оцінка за практику знижується, якщо здобувач під час проходження практики неодноразово виявляв недисциплінованість (був відсутній без поважної причини, не відвідував консультації методиста, не надавав заздалегідь конспекти запланованих занять); зовнішній вигляд практиканта часто не відповідав вимогам навчального закладу; здобувач порушував етичні норми поведінки; здобувач не подав у встановлені терміни необхідну документацію на перевірку.

Здобувачі, які не виконали програму практики, за наявності поважної причини направляються на практику повторно, у вільний від навчання час (див. п. 5.8 Положення про проведення практики https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P130.pdf).

Загальна оцінка з практики визначається сумою балів, отриманих за виконання всіх видів діяльності здобувачів за спеціальністю А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта (Українська мова і література)).

6.2. Педагогічна рефлексія як чинник професійного розвитку вчителя-словесника

У педагогічній науці все частіше фіксуємо наголошення на важливості розвитку рефлексивної культури вчителя як основи його професійного зростання.

Педагогічна рефлексія постає як внутрішній механізм саморегулювання професійної діяльності вчителя-словесника. Вона дає змогу педагогу об'єктивно оцінювати власні ресурси й можливості, визначати переваги та недоліки своєї роботи, передбачати наслідки педагогічного впливу та свідомо добирати найдодільніші методи навчання й виховання. Осмислення набутого досвіду сприяє розвитку гнучкого мислення, відкритості до нових ідей і готовності до інновацій, що набуває особливої ваги в умовах динамічних змін освітнього простору. Окрім цього, рефлексія підтримує становлення професійної самосвідомості вчителя – уміння усвідомлювати себе в системі педагогічної взаємодії, розуміти власну роль у формуванні освітнього середовища та вплив на

розвиток особистості студента. Саме через рефлексивну діяльність відбувається внутрішня трансформація педагога, зміцнюються такі якості, як самокритичність, емпатія, толерантність і здатність дивитися на себе очима інших.

Фаховий розвиток і самовдосконалення педагога потребує аналізу професійної діяльності і розуміння прогалів загальних педагогічних знань та недоліків викладацького педагогічного інструментарію. Для досягнення цієї мети можна використати SWOT-аналіз як інструмент структурованої саморефлексії (див. <https://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1339/1262>). Саморефлексія – важлива частина розуміння рівня професійної діяльності викладача, а також пошуку шляхів самовдосконалення та покращення своєї роботи.

6.3. Самоаналіз уроку як засіб підвищення ефективності професійної діяльності вчителя

Одним із головних завдань у підвищенні ефективності професійної діяльності вчителя є визначення поняття «кінцевий результат навчання». Основним інструментом перебудови професійної діяльності вчителя є самоконтроль за досягненням кінцевого результату навчання учнів. Професійний самоконтроль учителя за досягненням результату навчання – це форма педагогічної діяльності, що включає в себе усвідомлене, професійно орієнтоване на кінцевий результат планування та регулювання пізнавальної діяльності учнів та учениць профільної школи.

Від самоаналізу уроку залежить педагогічна майстерність учителя-словесника, продуктивність його педагогічної праці.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА САМОАНАЛІЗУ УРОКУ

1. Тема уроку, клас, профіль навчання.
2. Тип і структура уроку.
  - Який тип уроку застосовано, як він пов'язаний з попереднім, який матеріал цього заняття необхідно використати надалі (опорні поняття, базові знання, формовані уміння й навички)?
  - Чи ефективно використовувався час уроку? Чи була раціональною його структура для розв'язання основних завдань, досягнення мети?
3. Мета та завдання уроку
  - Чи відповідає мета пізнавальним можливостям і профілю класу?
  - Чи наявний компетентнісний підхід у формулюванні мети?
  - Чи спрямована мета на розвиток критичного мислення та самостійності учнів та учениць?
4. Зміст навчального матеріалу.
  - Чи реалізовано на уроці основні дидактичні принципи навчання (науковість, наочність, зв'язу навчання з життям, систематичність та послідовність, доступність, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів та учениць, диференціація, міцність засвоєння знань, умінь, навичок, емоційність навчання та ін.)?
  - Характеристика навчальних можливостей класного колективу за результатами педагогічного аналізу. Які особливості учнів враховані під час планування уроку?
  - Як організовано проблемні і проблемно-пошукові ситуації з метою поглибленого засвоєння

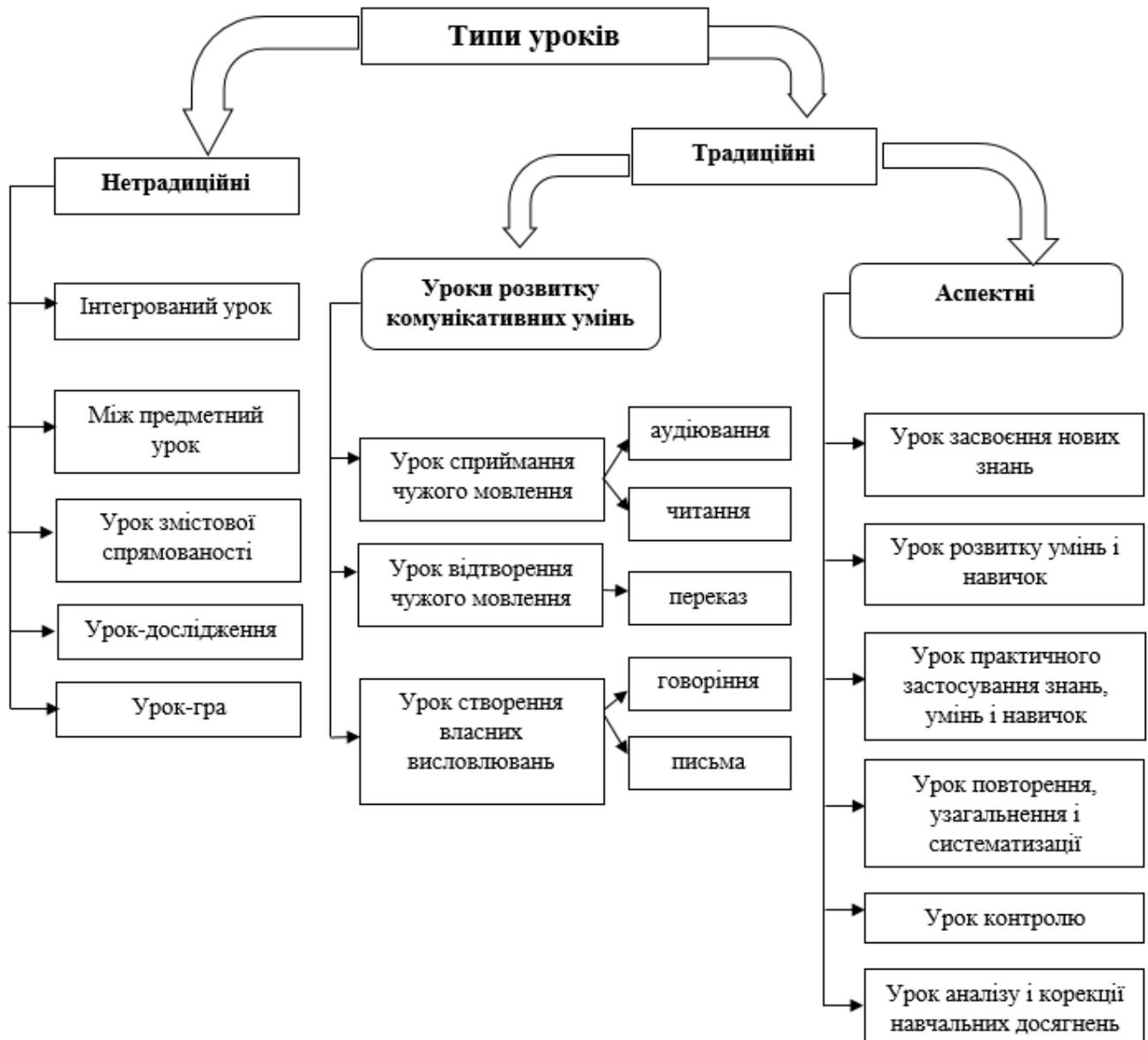
матеріалу, створення відповідного настрою учнів?

4. Наявність міжпредметних і міжкультурних зв'язків (назвати, схарактеризувати ефективність, відповідність профілю класу).
5. Формування мовної, читацької та культурної компетентностей (як, за допомогою яких практичних завдань, схарактеризувати ефективність, відповідність профілю класу).
6. Методи, прийоми та форми роботи.
  - Чи були поєднані традиційні та інноваційні технології?
  - Як відбулося використання інтерактивних методів, дискусій, проєктної діяльності?
  - Як відбулася робота з різними видами текстів (художніми, публіцистичними, медіатекстами).
  - Чи витримувалися правила педагогічного такту, етики?
  - Які елементи, етапи, форми і методи навчання були найбільш продуктивними? Що із прогнозованого і запланованого не вдалося? Чому?
7. Організація діяльності учнів.
  - Який рівень пізнавальної активності та мотивації?
  - Чи розвивалося вміння працювати індивідуально, у парах і групах?
  - Як здійснювалось диференційоване навчання на уроці?
  - Наскільки ефективно організовано самостійно роботу, критичне мислення та творчість учнів та учениць?
  - Чи було формування навичок самооцінювання та рефлексії?
8. Використання засобів навчання.
Серед використаних засобів навчання які виявилися ефективними? Чому?
9. Форми зворотного зв'язку.
  - Які форми зворотного зв'язку були застосовані?
10. Об'єктивність і мотиваційний характер оцінювання.
  - Чи сприяло оцінювання розвитку відповідальності за результат навчання?
11. Результативність уроку
  - Які елементи, етапи, форми і методи навчання були найбільш продуктивними? Що з прогнозованого і запланованого не вдалося? Чому?
  - Як працювати над усуненням зазначених недоліків? Яка допомога потрібна? Як організовано підбиття підсумків уроку?
  - Характеристика домашнього завдання: ступінь складності (спрощене, складне, нормальне тощо), дозування (велике, замале, нормальне). За характером (репродуктивне, творче тощо), диференціація (загальне для всіх, для сильних, слабких), інструктаж учнів щодо виконання домашнього завдання.
12. Проблеми та перспективи
  - Які педагогічні рішення були найбільш вдалимими?
  - Які труднощі виникли під час уроку?
  - Які аспекти потребують удосконалення?

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ОНОВЛЕНА ТЕХНОЛОГІЧНА СИСТЕМА УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА І. А. КУЧЕРЕНКО, М.І. ПЕНТИЛЮК)

ДОДАТОК Б

ОРІЄНТОВНИЙ КОНСПЕКТ УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема: Слова власне українські й запозичені. Виправдані й небажані запозичення.

Клас: 10 клас.

Мета:

навчальна: поглибити знання учнів про власне українські та запозичені слова; навчити розрізняти виправдані й небажані запозичення; формувати вміння знаходити українські відповідники до іншомовних слів; збагачувати активний словниковий запас учнів.

розвивальна: розвивати критичне мислення та мовне чуття; удосконалювати навички аналізу мовних явищ; формувати вміння працювати в групі та аргументувати свою думку;

виховна: виховувати повагу до української мови та її багатства.

Компетентнісні результати навчання: учні/учениці

- розрізняють власне українські та запозичені слова, пояснюють їхнє походження;
- визначають виправдані й небажані запозичення залежно від мовленнєвої ситуації;
- добирають українські відповідники до іншомовних слів, користуючись словниками та онлайн-ресурсами;
- редагують тексти, усуваючи надмірні іншомовні елементи.
- аргументовано висловлюють власну думку щодо доречності запозичень;
- беруть участь у діалозі, груповому обговоренні, презентують результати спільної роботи;
- усвідомлюють роль мови як чинника національної ідентичності;
- працюють у команді, дотримуються культури спілкування;
- усвідомлюють взаємозв'язок мови, культури та суспільних процесів.

Тип уроку: комбінований (урок вивчення нового матеріалу, урок формування знань, умінь і навичок).

Форма роботи: фронтальна, групова, робота в парах.

Методи і прийоми: слово вчителя, «Мозковий штурм», метод вправ, робота зі словником іншомовних слів, мінівікторина «Так/Ні», «Незакінчене речення».

Обладнання: мультимедійна дошка або проектор; презентація (слайди з поясненнями, завданнями); роздруковані картки для роботи в парах і групах (списки слів, приклади текстів для редагування), словники іншомовних слів.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Учитель: Гуд морнінг, дорогі учні! Сьогодні у нас буде актуальний та релевантний воркшоп, присвячений важливій темі. Ми будемо розвивати ваші скіли, тому прошу всіх бути максимально залученими в навчальний процес і демонструвати креативність!

Методичне обґрунтування:

Вступне слово вчителя виконує не лише організаційну, а й діагностичну та мотиваційну функції, забезпечуючи логічний і методично обґрунтований перехід до вивчення теми уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності.

Учитель: Що незвичайного ви помітили в моєму сьогоднішньому привітанні? Чи вживаєте ви запозичені слова? Які іноземні слова використовуєте найчастіше? Чому саме їх? (після коротких відповідей учнів учитель підводить до теми уроку).

III. Оголошення теми та мети уроку.

Учитель: Українська мова природно розвивається, у ній завжди були запозичення. Але важливо вміти розрізняти доречні й недоречні іншомовні слова. Саме цим ми сьогодні й будемо займатися. Запишіть тему сьогоднішнього уроку «Слова власне-українські й запозичені. Виправдані й небажані запозичення».

IV. Актуалізація опорних знань.

Прийом «Мозковий штурм».

Запитання для обговорення:

1. Що таке запозичені слова?
2. З яких мов найчастіше запозичувала слова українська мова?
3. Чи може мова існувати без запозичень? Чому?
4. Як ви думаєте, чому зараз так багато англіцизмів у нашому мовленні?

Методичне обґрунтування:

Мозковий штурм активізує пізнавальний інтерес і критичне мислення.

V. Вивчення нового матеріалу.

Учитель: За походженням розрізняють власне українські слова й запозичені (іншомовні).

Власне українськими є слова, що виникли на українському ґрунті. Їх немає в інших мовах, як-от: мрія, літак, освіта, паляниця, кремезний, розкішний, чарівний. Власне українська лексика відображає національні особливості української мови.

Ознаки власне українських слів:

- 1) буквосполучки -ере-, -еле-, -оро-, -оло-: зелений берег, золота корона;
- 2) чергування голосних або приголосних: шість – шести – шостий;
- 3) суфікси з позитивним або негативним забарвленням: малесенький, величезний;
- 4) літера ї: Україна, їздити;
- 5) літера г: гудзик, ганок, гава.

Запозиченими називають слова, що ввійшли в українську мову з інших мов, як-от: футбол, спорт (з англійської); стадіон (з німецької); чемпіонат (з французької). Про значення та походження запозичених слів можна дізнатися зі словника іншомовних слів (<https://www.jnsm.com.ua/sis/index.shtml>)

Ознаки запозичених слів:

- 1) збіги голосних: аут і чемпіонат;
- 2) скупчення приголосних, які важко вимовляти: шт — штанга, тч — матч;
- 3) усі слова з літерою ф: футбол, фінал, фінт;
- 4) немає чергування в корені, наприклад: фол — фолу;
- 5) багато складів у слові: автогол, дискваліфікація;
- 6) невідмінювані слова: рефері, пенальті;
- 7) особливі префікси або суфікси: інсайд, дриблінг.

Уживаючи іншомовні слова, треба пам'ятати про такі вимоги:

- а) вживати запозичення лише в тому значенні, яке закріплене за ним у словнику;
- б) не використовувати іншомовні слова, коли є відповідники в українській мові;
- в) не послуговуватися в тексті іншомовним словом та його українським відповідником.

Методичне обґрунтування:

Використання цифрових ресурсів підвищує мотивацію учнів, формує навички роботи з сучасними мовними інструментами, показує розвиток української мови.

VI. Опрацювання вивченого матеріалу.

Завдання 1. «Мовні дослідники».

Скористайтеся словником слів іншомовного походження. Випишіть із поданого філворду старослов'янізми, тюркізми, грецизми, латинізми в окремі групи. З'ясуйте, якими фонетичними і морфологічними ознаками вони характеризуються.

И	У	С	Ч	С	Ч	Ф	С	Ч	А	Д	О	И	З	Щ	Ь	З	С	З	И
П	Б	Г	И	Ї	З	І	С	Т	И	Н	Н	И	Й	В	О	Ж	Д	Ь	І
М	К	А	Р	А	В	А	Н	Ч	Г	Щ	Е	Ц	Ж	Х	Ї	Ф	Ї	И	Д
З	К	Ю	М	П	Г	Б	Щ	Ю	Й	И	И	Щ	В	Н	У	Ю	И	У	Т
З	Г	И	М	К	А	К	А	Д	Е	М	І	Я	А	О	В	С	Ю	Л	Щ
Н	Б	Ь	Є	Г	Щ	Щ	Х	Т	Х	У	Г	Ь	М	З	Ц	У	В	М	Б
Р	Г	Х	А	Ц	О	Ю	В	Ж	З	М	І	Л	Ш	З	Е	О	Г	Ф	Я
Ж	М	Л	Ц	І	Ч	Ш	Д	Б	Р	А	Т	Е	Р	С	Т	В	О	Б	Ч
Є	Д	Н	І	С	Т	Ь	Е	Я	В	С	Ч	Ь	У	И	О	Щ	Д	Ц	Е
Ю	Ї	Ї	Ц	К	Т	А	Б	У	Н	Р	Д	Ї	Ш	Л	Е	Р	Ш	Й	И
Ю	Ц	Д	А	Л	У	Ж	И	Б	Щ	Ж	П	Ц	Р	Т	Л	М	С	К	Ч
У	Ч	И	Т	Е	Л	Ь	О	Б	А	З	А	Р	Ш	Р	Ш	І	Р	Р	Ї
У	І	Ю	О	М	Ш	З	Т	Ц	Г	Ч	Г	Н	Ь	К	Ь	Ж	Й	Ь	Я
В	Ф	Ж	Ю	І	Ф	Ж	Ь	З	А	Я	Ж	І	О	С	Д	Г	Ц	Ч	З
Е	Ж	Щ	А	Л	П	С	Л	Е	К	Ц	І	Я	Т	Є	К	З	О	Ї	Т
Е	Ф	Б	У	Ж	Ю	Ф	О	Г	Б	Г	Е	Б	Т	Н	О	Г	В	Я	Ц
Л	Б	Х	А	К	Т	А	Д	М	І	Н	І	С	Т	Р	А	Ц	І	Я	Н
С	Ц	И	С	Т	И	І	З	Ю	Ї	А	В	Ь	Ю	Ї	Й	Є	Д	Б	Т
М	Б	Ь	Ф	Б	У	К	В	А	Ь	Ї	Й	Л	Ч	В	Ч	Х	З	Р	М
Г	У	Ф	І	Л	О	С	О	Ф	І	Я	Л	Я	Н	Х	О	Р	И	Т	Л

СПИСОК СЛІВ: ВОЖДЬ • УЧИТЕЛЬ • ІСТИННИЙ • БУКВА • БРАТЕРСТВО • ФІЛОСОФІЯ • АКАДЕМІЯ • ЄДНІСТЬ • АДМІНІСТРАЦІЯ • ЧАДО • АКТ • ЛЕКЦІЯ • КАРАВАН • БАЗАР • ТАБУН (15)

Методичне обґрунтування:

Використання філворду як форми подання матеріалу підвищує навчальну мотивацію, активізує увагу та заохочує учнів до пошукової діяльності.

Завдання 2. «Мовний редактор» (парна робота на картках).

Знайдіть у реченнях запозичення та замініть їх українськими відповідниками. Перевірте себе за словником слів іншомовного походження.

1. Дедлайн цього завдання – кінець тижня.
2. Цей тренд дуже популярний серед молоді.
3. Під моїм фото у Facebook уже 50 лайків.
4. Кожен донат важливий для наших військових.
5. Ексклюзивна пропозиція тільки для Вас!
6. Минулого тижня я відвідав цікавий культурний івент, який проходив у центрі міста.
7. Ми познайомилися на конференції і вирішили зафрендитися в Instagram.

Методичне обґрунтування:

Робота в парах і групах сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок співпраці.

Завдання 3. «Словолюб».

Учитель: В Україні є сайт, що має назву «Словотвір». На ньому ви можете знайти українські відповідники до більшості слів іншомовного походження. Особливість сайту в тому, що тут люди

можуть пропонувати відповідники до запозичень, писати коментарі, ставити вподобайки. Таким чином, самі українці обирають, якою буде їхня мова.

Отож, я пропоную вам вибрати по одному слову з хмарини слів і, скориставшись сайтом «Словотвір» (<https://slovotvir.org.ua/catalog#1>), дослідити це слово за таким алгоритмом:

1. Аналізоване слово.
2. Його значення.
3. Приклади вживання.
4. Рейтинг українських відповідників.
5. Найкращий відповідник на вашу думку.

Методичне обґрунтування:

Завдання «Словолюб» формує мовну свідомість учнів та розвиває вміння свідомого й аргументованого мовного вибору в умовах активного функціонування запозиченої лексики.

Творче завдання 4. «Редактори реклами» (групова робота).

Учитель: Зараз ми часто зустрічаємо реклами. Вони буквально повсюди. Останнім часом розпочалася тенденція наповнення реклами англійською лексикою. Саме тому я пропоную вам поділитися на 3 групи і відредагувати текст, переповнений англіцизмами.

Рекламні тексти з англіцизмами для творчого завдання

Текст 1. Реклама кафе:

«Кафе «Мистецтво» запрошує вас завітати до нашого закладу! Ми пропонуємо декілька зал для проведення ваших івентів. Тут ви знайдете ексклюзивне меню з трендовими стравами! Бронюйте столик онлайн через наш сайт або зробіть замовлення через мобільний додаток. Отримайте бонус-кешбек 10% при оплаті картою!».

Текст 2. Реклама спортивного клубу:

«Стань частиною нашого фітнес-ком'юніті та досягни перфектного боді! Персональний тренер складе для тебе індивідуальний воркаут-план із кардіо та стретчингом. Ми маємо топовий зал з новітнім обладнанням та просторі лофт-зони для релаксу. Приєднуйся до наших челенджів у соцмережах і вигравай безкоштовний абонемент! Перший тренінг – комплімент від клубу».

Текст 3. Реклама онлайн-курсів:

«Апгрейдь свої скіли на наших інтенсив-курсах з маркетингу та дизайну! Наші експерти-спікери поділяться лайфхаками та кейсами з реального бізнесу. Отримаєш воркбук з практичними порадами та фідбек від менторів після кожного модуля. По завершенні видаємо сертифікат, який буде круто виглядати в твоєму резюме. Стартуй прямо зараз – реєстрація відкрита!».

Методичне обґрунтування:

Редагування рекламних текстів моделює реальні мовленнєві ситуації. Робота в парах і групах сприяє розвитку комунікативних умінь та навичок співпраці.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Мінівікторина «Так / Ні»:

1. Чи всі іншомовні слова в українській зайві?
2. Чи слово «модем» – виправдане запозичення?
3. Чи слово «івент» завжди варто замінювати на «захід»?
4. Чи може запозичення стати загальноживаним через 10-20 років?

Методичне обґрунтування:

Мінівікторина забезпечує швидкий зворотний зв'язок і самоперевірку.

VI. Підсумок уроку і рефлексія.

Отже, любі десятикласники, запам'ятайте: мова – це жива система, і запозичення – це природний процес її розвитку. Однак наше завдання як свідомих носіїв української мови – знаходити баланс між сучасністю та збереженням мовної ідентичності. Коли ви обираєте українське слово замість іншомовного, ви не просто спілкуєтеся – ви творите культуру, зберігаєте унікальність нашого народу. У світі глобалізації саме мова стає тією силою, що об'єднує націю та робить нас видимими на світовій арені. Тож будьте свідомими популяризаторами рідної мови, і нехай українське слово звучить гордо у вашому житті!

Учитель просить завершити одне речення:

«Сьогодні я дізнався/дізналася, що...»

«Я зрозумів/зрозуміла, що запозичення...»

Методичне обґрунтування:

Приєм «Незакінчене речення» формує навички рефлексії та усвідомлення власних досягнень.

VII. Домашнє завдання (на вибір).

Обов'язкове: написати есе на тему «Використання іншомовних слів: за і проти».

Методичне обґрунтування:

Учні інтегрують знання з лексикології, стилістики та культури мовлення, застосовують їх у реальній мовленнєвій ситуації.

Творче (за бажанням): підготувати мінісловник (10–15 пар слів): іншомовне запозичення → український відповідник. Додати коротку пояснювальну нотатку про доцільне вживання слів.

Методичне обґрунтування:

Творче завдання розвиває лексичну та мовностилістичну компетентності, сприяє збагаченню активного словникового запасу учнів та учениць; реалізує принцип індивідуалізації навчання; заохочує до творчого мовного пошуку та усвідомлення варіативності мовних норм.

Список використаних джерел:

1. Групи слів за походженням: власне українські та іншомовного походження (запозичені). Словник іншомовних слів. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://share.google/jP6855ZRFewGgkIaX> (дата звернення: 20.01.26).
2. Караман С.О., Караман О.В., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
3. Словотвір: веб-сайт. URL: <https://slovotvir.org.ua/> (дата звернення: 20.01.26).

ДОДАТОК В

ОРІЄНТОВНИЙ КОНСПЕКТ УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тема уроку: Компаративний аналіз творів В. Шекспіра «Ромео та Джульєтта» та М. Коцюбинського «Тіні забутих предків».

Клас: 10 клас.

Мета:

навчальна: сформувати в учнів та учениць уміння здійснювати компаративний аналіз художніх творів різних епох та національних літератур; виявити спільні мотиви, теми та образи в трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» та повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»; поглибити знання про художні особливості та ідейний зміст обох творів;

розвивальна: розвивати навички критичного мислення, вміння виділяти головне, порівнювати, узагальнювати та аргументувати власні судження; удосконалювати навички роботи з текстом та використання прийомів графічного представлення інформації (зокрема, стимулювати творчу активність та вміння працювати в групі);

виховна: виховувати повагу до світової та української культурної спадщини; формувати ціннісне ставлення до ідеалів кохання, краси природи та людської долі; спонукати до роздумів над вічними темами: кохання та ненависть, життя та смерть, природа і людина.

Компетентнісні результати навчання: учні/учениці

- здійснюють компаративний аналіз художніх творів різних епох і національних літератур;
- визначають спільні мотиви, теми та образи у творах «Ромео і Джульєтта» та «Тіні забутих предків»;
- аналізують ідейний зміст і художні особливості творів;
- аргументовано висловлюють власну думку, працює з текстом індивідуально та в групі;
- виявляють повагу до української та світової культурної спадщини, усвідомлює цінність ідеалів кохання, життя та гармонії людини з природою.

Тип уроку: інтегрований (українська та зарубіжна література).

Форма роботи: фронтальна, групова, парна, індивідуальна.

Методи та прийоми: слово вчителя, бліц-опитування, «Асоціативний портрет», аналіз твору, «Кола Вена», «Мікрофон».

Міжпредметні зв'язки: зарубіжна література.

Обладнання: портрети В. Шекспіра та М. Коцюбинського; тексти трагедії «Ромео і Джульєтта» та повісті «Тіні забутих предків»; мультимедійний проектор, екран (для виведення інформаційних блоків, цитат, завдань); роздатковий матеріал (картки для групової роботи).

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Привітання та емоційне налаштування.

Завдання: на дошці виведені або заздалегідь написані ключові слова з обох творів, але вони переплутані (наприклад: *Монтеккі, Гуццольщина, зілля, Капулетті, трембіта, Верона, арідник, Черемош*). Учні мають розподілити ці слова на дві колонки: В. Шекспір та М. Коцюбинський.

Методичне обґрунтування:

Завдання сприяє швидкому пригадуванню змісту, образів, хронотопу та ключових понять обох творів. Учні відновлюють у пам'яті сюжетні лінії, систему персонажів, етнокультурний та історичний контексти.

II. Оголошення теми та мети уроку. Мотиваційний етап.

Коли ми вимовляємо «Тіні забутих предків», то в уяві постають сині Карпати, дзвінкі чисті потоки, нам запаморочливо пахне смереками й гірськими травами. А серед усього цього дива живуть нявки і щезники, лісовики й чугайстри. А поряд – люди, що вміють вірити в казку й вірно кохати одне одного. Іванкові й Марічці – головним героям повісті – судилося стати українськими Ромео і Джульєттою, утілити у своїх літературних долях головне – гармонію людських душ.

Сьогодні ми спробуємо з'єднати два світи, дві великі історії кохання, розділені століттями та географією. Ваше завдання – знайти, що спільного в долях Ромео і Джульєтти та Івана й Марічки, і чому ці історії актуальні й досі.

III. Актуалізація знань.

Бліц-опитування «Згадаймо твори».

-Де відбуваються події трагедії Шекспіра? (Верона, Італія).

-Які родини ворогують у «Ромео і Джульєтти»? (Монтеккі та Капулетті).

-Що стало причиною вигнання Ромео з міста? (Вбивство Тібальта).

-Де народився Іван Палійчук? (У Карпатах, на Гуцульщині).

-Що стало причиною першого розриву між Іваном та Марічкою? (Смерть Марічки/її випадкова загибель у Черемоші).

-Чому Ромео отруївся? (Дізнався про смерть Джульєтти. Життя без неї не мало для нього сенсу).

-Які сили, окрім людських, впливають на долю героїв у повісті М. Коцюбинського? (Сили природи, міфологія, духи: чугайстер, щезник, аридник).

-Хто екранізував повість «Тіні забутих предків»? (Сергій Параджанов).

Методичне обґрунтування:

Бліц-опитування є ефективним засобом перевірки рівня засвоєння матеріалу та підготовки учнів та учениць до подальшого компаративного аналізу творів.

IV. Сприйняття та засвоєння навчального матеріалу.

1. Теорія літератури

Компаративний аналіз (порівняльне літературознавство) – це зіставлення літературних явищ (творів, мотивів, жанрів) різних національних літератур. Мета компаративного аналізу – дослідити впливи, запозичення, типологічні схожості (незалежне виникнення схожих тем чи образів) та універсальних тем у творах різних націй.

Повість – прозовий жанр описово-оповідного типу, у якому життя подається у вигляді епізодів з життя героїв, середня епічна форма, яка показує етап життя героя.

Трагедія - один із основних видів драми, протилежний комедії. Твір із винятково гострим, непримиренним життєвим конфліктом, що приховує в собі трагічні наслідки і часто завершується загибеллю героя.

2. Завдання:

1) сформулюйте тему та ідею кожного із названих творів (робота за варіантами: I варіант - «Ромео і Джульєтта», II - «Тіні забутих предків»).

Тема повісті: зображення життя гуцулів, їхніх звичаїв, побуту, фольклору; показ єдності людини і світу природи.

Ідея: гімн природі, чистоті людських взаємин і почуттів, засудження бездуховного життя, обмеженого дрібними потребами й інтересами.

Тема трагедії: зображення пристрасного кохання Ромео та Джульєтти.

Ідея: гімн людським почуттям, які святіші за вікові забони.

- 2) назвіть основні проблеми, які порушені в обох творах.
(Орієнтовна відповідь: родова ворожнеча, батьки і діти, кохання, життя і смерть).

3. Метод «Асоціативний портрет» (індивідуальна робота).

Заповніть таблицю за допомогою тих асоціацій, які викликає у вас той чи той герой/героїня. Обґрунтуйте свою позицію.

Орієнтовний вигляд таблиці

Герой	Природне явище	Колір	Музичний інструмент
Ромео	Вітер (такий же швидкий, поривчастий у діях)	червоний	скрипка
Іван	туман (тому що замислений, тужливий)	зелений	трембіта
Джульєтта	зірка (ясна, гарна)	білий	арфа
Марічка	гірська річка (чиста, стрімка, співуча)	синій	сопілка

Методичне обґрунтування:

«Асоціативний портрет» є ефективним інструментом поглибленого аналізу художнього образу та розвитку рефлексивних умінь школярів.

4. Завдання «Порівняльна характеристика героїв» (групова робота).

Дівчата складають порівняльну характеристику Джульєтти та Марічки, а хлопці – Ромео та Івана, після чого представляють класу.

5. Завдання «Прогноз долі» (парна робота).

Учні працюють у парах. Кожна пара отримує дві картки:

- Картка А (В. Шекспір): перелічіть три моменти в сюжеті, коли герої *могли уникнути* смерті, якби діяли інакше (наприклад, якщо б посланець дістався Ромео).
  - Картка Б (М. Коцюбинський): перелічіть три моменти в сюжеті, коли Іван і Марічка *могли уникнути* трагедії (наприклад, якби Іван не йшов у гори; якби Марічка пішла з Іваном).

6. Групова робота (клас ділиться на дві групи: одні учні шукають спільні риси в обох творах, а інші відмінності. Після опрацювання учні разом з учителем заповнюють «Кола Вена»)

V. Підбиття підсумків уроку. Рефлексія.

«Мікрофон».

Запитання:

Яка із трагедій у цих творах, на вашу думку, є більш фатальною (неминучою) і чому?

Орієнтовні відповіді: «Ромео і Джульєтта» – трагедію можна було уникнути (якби повідомлення дійшло, якби Ромео зачекав; якби Ромео не встиг випити отруту...). «Тіні забутих предків» – трагедія закладена в самому світогляді гуцулів, у нерозривному зв'язку з ворожою, але прекрасною природою, вона є неминучою, містичною.

Методичне обґрунтування:

Метод «Мікрофон» забезпечує особистісну залученість учнів та учениць, створює умови для глибшого компаративного осмислення проблеми фатуму в художніх творах.

VI. Домашнє завдання

Варіативне (за рівнем складності):

А. Виписати п'ять цитат про кохання.

Б. Пригадати три приклади закоханих героїв із творів української літератури та коротко описати їхню історію кохання.

В. Написати невелике есе-роздум (150-200 слів) на тему: «Чому трагічні історії кохання Ромео і Джульєтти, Івана і Марічки залишаються вічними сюжетами світової літератури?».

Методичне обґрунтування:

Запропоноване домашнє завдання має диференційований характер і спрямоване на врахування індивідуальних освітніх можливостей учнів та учениць, розвиток читацької компетентності, вміння аналізувати художній текст і формулювати власні судження.

Список використаних джерел:

1. Компаративний аналіз твору В.Шекспіра «Ромео і Джульєтта» та М.Коцюбинського «Тіні забутих предків». На Урок. URL: <https://naurok.com.ua/komparativniy-analiz-toru-v-shekspira-romeo-i-dzhuletta-ta-m-kocjubinskogo-tini-zabutih-predkiv-61373.html> (дата звернення: 20.01.26).
2. Урок «Тема: Повість «Тіні забутих предків». Трагічна доля Івана й Марічки як наслідок суперечності між мрією та дійсністю». На Урок. URL: <https://naurok.com.ua/urok-tema-povist-tini-zabutih-predkiv-fragichna-dolya-ivana-y-marichki-yak-naslidok-superechnosti-mizh-mrieyu-ta-diysnistyu-274306.html> (дата звернення: 20.01.26).

ДОДАТОК Д

ОРІЄНТОВНИЙ КОНСПЕКТ УРОКУ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Тема: Едгар Аллан По. «Вбивства на вулиці Морг» (засновник детективного жанру).

Тип уроку: Урок-розслідування (дослідницько-аналітичний).

Клас: 11 (профільний рівень).

Мета уроку:

навчальна: поглибити розуміння жанру детективу; проаналізувати новаторство Едгара По; з'ясувати роль логіки, аналізу й дедукції в художньому творі;

розвивальна: розвивати навички критичного мислення; формувати вміння працювати з доказами й текстом; удосконалювати аргументоване мовлення;

виховна: формувати повагу до інтелектуальної праці; виховувати культуру дискусії.

Компетентнісні результати навчання: учні/учениці

- пояснюють жанрові ознаки детективу та наводять приклади їхньої реалізації в художньому тексті;
- характеризують новаторство Едгара Аллана По як засновника класичного детективу;
- аналізують художній текст із застосуванням дедуктивного мислення;
- застосовують навички критичного мислення під час аналізу тексту;
- аргументують власні судження, спираючись на текст;
- співпрацюють у групі, дотримуючись правил дискусії.

Обладнання: текст новели; презентація / дошка; картки з «доказами»; аркуші для фіксації версій.

Структура уроку-розслідування

I. Вступ до розслідування (організаційний момент) – 3 хв

Учитель звертається до класу:

Сьогодні ви – літературні детективи. Ваше завдання – не лише з'ясувати, хто скоїв злочин, а й як автор змушує читача мислити.

Методичне обґрунтування:

Рольова установка створює мотиваційне тло й налаштовує учнів на аналітичну діяльність.

II. Оголошення формату уроку.

1. Постановка «справи» (мотиваційний етап) – 5 хв

Учитель коротко подає фабулу злочину (без розв'язки):

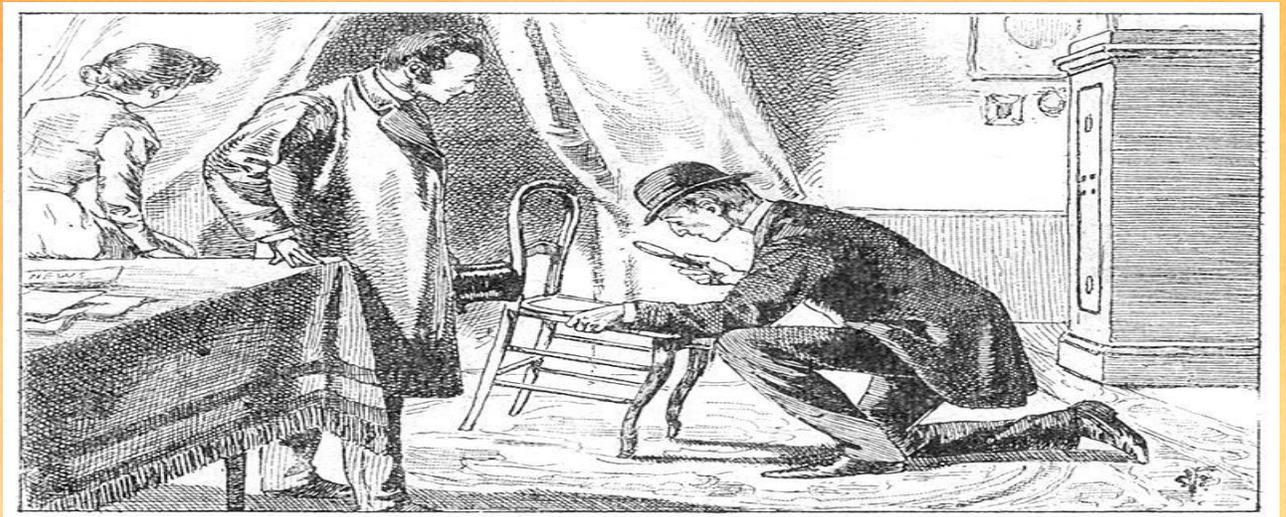
- жорстоке вбивство;
- зачинене приміщення;
- відсутність очевидного злочинця.

2. Проблемне запитання:

Чи може літературний текст навчити мислити, як детектив?

Методичне обґрунтування:

Мотиваційний етап із постановкою «справи» створює інтригу та емоційне налаштування на дослідницьку діяльність. Такий прийом забезпечує занурення в жанрову специфіку детективу й налаштовує на аналітичну роботу з текстом. Проблемне запитання виконує функцію смислового орієнтира уроку, активізує критичне мислення й формує дослідницьку мотивацію.

III. Актуалізація теоретичних знань.

1. Бесіда – 7 хв.

-Що таке детективний жанр?

-Які його ознаки?

-Чим логічне мислення відрізняється від інтуїції?

Учитель узагальнює й вводить поняття: дедукція, аналітичний герой, раціональний сюжет.

Методичне обґрунтування:

Актуалізація теорії створює підґрунтя для глибшого аналізу художнього тексту.

IV. Розслідування: робота з текстом – 20 хв

1. Робота в групах (детективні відділи).

Група 1. «Факти» – виписати всі відомі обставини злочину.

Група 2. «Свідки» – проаналізувати показання персонажів (наскільки вони достовірні).

Група 3. «Детектив Дюпен» – простежити логіку мислення головного героя.

Група 4. «Автор» – як По вводить читача в оману і керує напругою?

Обов'язково: опора на текст.

Методичне обґрунтування:

Групова робота моделює процес реального розслідування, розвиває співпрацю, аналітичні та комунікативні вміння.

2. Висування версій (дискусійний етап) – 10 хв

Кожна група презентує свою версію:

- хто злочинець;
- на яких доказах ґрунтується припущення.

Учитель не підтверджує правильність до моменту фіналу.

Методичне обґрунтування:

Відкладена оцінка підтримує інтригу та стимулює самостійне мислення учнів.

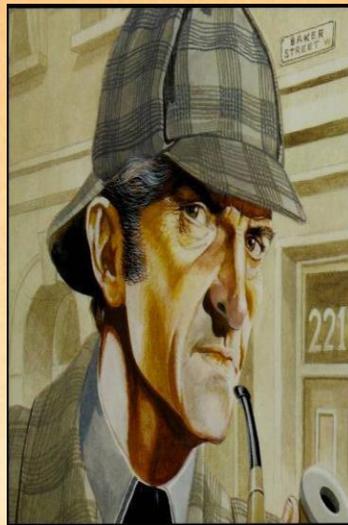
V. Розв'язка та аналітична лекція – 10 хв

Мінілекція вчителя про новаторство По як засновника детективу, про образ інтелектуального героя, про вплив По на Конан Дойла та Агату Крісті.

Порівняння: Дюпен-Шерлок, Голмс-Еркуль Пуаро.

Методичне обґрунтування:

Завершальний етап уроку поєднує елемент інтриги з узагальнювальною мінілекцією вчителя, що забезпечує систематизацію знань і поглиблення літературного контексту.

VI. Рефлексія (круглий стіл) – 7 хв

-Чи цікавіший детектив як гра розуму, а не просто історія злочину?

-Чи довіряєте ви власній логіці більше, ніж емоціям?

VII. Підбиття підсумків – 5 хв

Детектив — це не лише жанр, а й модель мислення, а література може бути інтелектуальним викликом.

VIII. Домашнє завдання.

На вибір:

Написати есе: «Логіка як головний герой детективного твору».

Порівняти методи розслідування Дюпена та Пуаро.

Створити власну «детективну ситуацію» з логічною розв'язкою.

Методичне обґрунтування:

Варіативне домашнє завдання спрямоване на розвиток творчого, аналітичного й критичного мислення учнів та враховує їхні індивідуальні освітні потреби.

ДОДАТОК Е

ПОЗАКЛАСНИЙ ЗАХІД № 1 З ЛІТЕРАТУРИ «Медіа-суд над Гамлетом»

Форма: Рольова-гра з елементами імітаційного моделювання.

Перебіг заходу

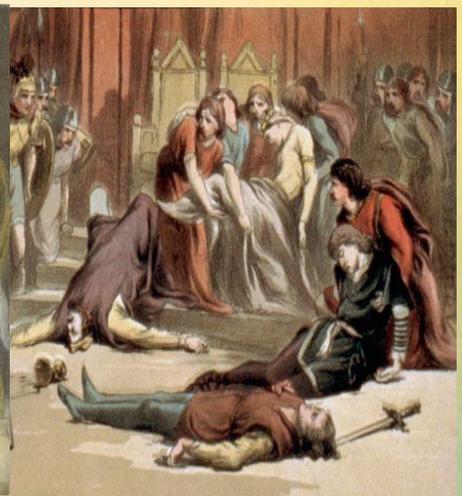
Етап 1: Вступ (5 хв.)

Ведучий (Учитель): «Ми знаходимося в суді Ельсінора 2026 року. Гамлета звинувачують у серії вбивств та дестабілізації державної безпеки. Сьогодні ми вирішимо: він герой чи злочинець?»

Етап 2: Представлення сторін (10 хв.)

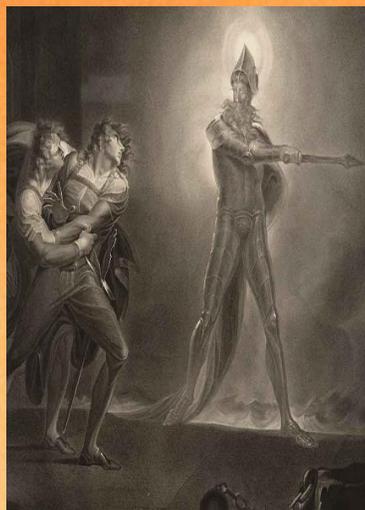
Прокурори наводять факти смертей (Полоній, Офелія, Лаерт, Клавдій). Використовують презентацію з «доказами».

Адвокати наполягають на психологічному стані героя, корупції в державі («Гниль у Данській державі») та самозахисті.

Етап 3: Допит свідків (15 хв.)

Учні в ролях Гертруди, Гораціо та Привида дають свідчення. Привид може виступати через записане відео з аудіоефектами.

Етап 4: Дебати «Експертів-психологів» (10 хв.)

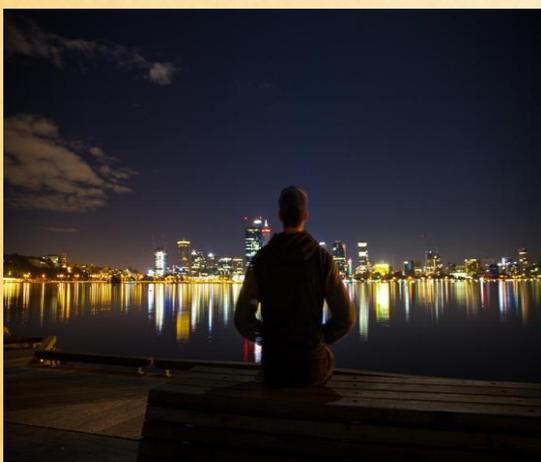
Студенти профільного класу (або учні, що цікавляться психологією) аналізують монолог «Бути чи не бути» як симптом або як філософську концепцію.

Етап 5: Вирок (5 хв.)

Глядачі (Присяжні) голосують у смартфоні. Результати виводяться на екран у вигляді діаграми.

Етап 6: Рефлексія (5 хв.)

Обговорення: чому цей текст залишається «живим» через 400 років? Чи є у нашому суспільстві сучасні «Гамлети»?

ДОДАТОК Ж

ПОЗАКЛАСНИЙ ЗАХІД № 2 З ЛІТЕРАТУРИ

Компаративний батл «Ціна мрії»

Формат: Ток-шоу «Інтелектуальний вердикт».

Твори: «Місто» Валер'яна Підмогильного та «Любий друг» Гі де Мопассана.

Мета: порівняти шляхи підкорення столиці героями української та французької літератур; розвивати навички аналізу персонажів у соціальному контексті.

Перебіг заходу

I. Вступне слово модератора (5 хв.)

«Париж кінця ХІХ століття та Київ 1920-х. Два молодих чоловіки з провінції. Одна мета - успіх. Хто з них зберіг душу, а хто став лише гвинтиком системи? Сьогодні ми судимо не героїв, а їхні методи».

II. Раунд 1. «Візитівка героя» (10 хв.)

Команди презентують Степана Радченка та Жоржа Дюроа через Visual Board (мудборди в Canva).

Радченко: вишиванка, книги, дівчина в селі, вокзал, перо.

Дюроа: фрак, газета, екіпаж, розкішні салони, маніпуляції.

III. Раунд 2: «Жінки як сходинки» (15 хв.)

Дебати між «адвокатами» та «звинуваченням».

Обговорення стосунків Радченка з Надійкою, Мусінькою, Зоською та Ритою.

Питання для звинувачення:

1. Чи можна вважати стосунки Степана з Надійкою свідомим актом «спалення мостів» із селом? Чи не є його грубість під час їхньої останньої зустрічі в Києві спробою самоствердження через приниження іншого?
2. Проаналізуйте стосунки з Мусінькою. Чи не був це класичний приклад маніпуляції підлітком досвідченою жінкою, чи навпаки — Степан цинічно використовував її як «безкоштовний готель» та джерело еротичного досвіду без жодних зобов'язань?
3. Смерть Зоськи: чи лежить на Радченкові моральна відповідальність за її самогубство? Чи можна вважати його поведінку (різкий розрив після обіцянок) формою психологічного насильства?
4. Рита - це остання «сходінка» чи рівноправний партнер? Чи здатний Степан взагалі на любов, яка не передбачає отримання вигоди (статусу, натхнення, комфорту)?

Зіставлення з жінками в житті Дюруа (пані де Марель, пані Вальтер).

Питання для адвокатів:

1. Чи можна звинувачувати Жоржа у стосунках із пані де Марель, якщо вона сама шукала розваг поза шлюбом і часто була ініціатором їхніх зустрічей? Хто в цій парі більший маніпулятор?
2. Мадлена Форест'є була для Дюруа «соціальним університетом». Чи не був їхній шлюб чесним контрактом, де вона отримувала статус заміжньої жінки, а він — її інтелект та зв'язки? Де тут межа між партнерством і експлуатацією?
3. Щодо пані Вальтер: чи не є її «трагедія» лише наслідком її власної наївності? Хіба Жорж обіцяв їй щось більше, ніж легкий флірт, який вона сама перетворила на фатальну пристрасть?

Питання для дискусії:

-Чи можна вважати професійне зростання виправданням емоційного аб'юзу?

IV. Раунд 3: «Урбаністичний лабіринт» (10 хв.)

Учні-культурологи аналізують роль міста.

1. Київ як простір, що «завойовує» героя.

(Аналіз для Степана Радченка)

Повідомлення 1: «Міраж підкорення». «Степан іде на Київ із гаслом «Прийти, вивчити, підкорити». Але зверніть увагу: що більше він «завойовує» місто (квартира, статус, публікації), то менше в ньому залишається від того Степана, який любив землю. Київ не підкорюється - він асимілює».

Повідомлення 2: «Географія душі». «Зверніть увагу на рух героя: від темного Подолу вгору, до Липок. Це не просто зміна району - це амбітна деформація. Київ у Підмогильного — це лабіринт, де на кожному розі Радченко залишає шматок своєї щирості в обмін на столичний лоск».

2. Париж як ринок, де все продається.

(Аналіз для Жоржа Дюруа)

Повідомлення 1: «Економіка почуттів». «Париж Мопассана - це гігантський ринок. Тут усе має цінність, але ніщо не має вартості. Жорж Дюруа швидко зрозумів головний закон цього міста: якщо ти не продавець, то ти - товар. Він обрав роль продавця свого успіху».

Повідомлення 2: «Фасадний блиск». «Париж - це місто вітрин. За блискучими екіпажами та вогнями газетних редакцій ховається порожнеча. Дюруа не намагається зрозуміти душу Парижа, він просто вчиться майстерно користуватися його інфраструктурою розкоші».

Використання інтерактивної карти: «Місця сили та слабкості Степана та Жоржа».
 Можна запропонувати учням «клікнути» на ці локації на цифровій карті

Герой	Локація (Точка сили)	Чому сила?	Локація (Точка слабкості)	Чому слабкість?
Степан	Редакція журналу	Тут він стає «творцем», здобуває інтелектуальну владу над містом.	Дніпровські схили	Місце зустрічі з Надійкою, де він відчуває сором за своє минуле і жорстокість.
Жорж	Редакція «Французьке життя»	Його головний інструмент маніпуляції громадською думкою та капіталом.	Бульвари вночі	Місця, де він лише бідний экс-солдат без франка в кишені, що відчуває голод і заздрість.

V. Раунд 4: «Прогноз від ШІ» (10 хв.)

Учні заздалегідь згенерували відповіді ChatGPT на питання: «Якби Радченко та Дюруа зустрілися в сучасному Києві, хто б став успішнішим блогером?». Обговорення отриманих результатів.

VI. Фінал: Таємне голосування (5 хв.)

За допомогою QR-коду (Mentimeter) учасники обирають, чий шлях вони вважають більш чесним (або менш аморальним).

VII. Рефлексія: «Лист собі в минуле» (5 хв.)

Кожен учень пише одну фразу герою, яку б він хотів сказати йому на початку його шляху.

ДОДАТОК 3

ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Історико-філологічний факультет
Кафедра української філології і методики навчання фахових дисциплін

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ 3 УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

здобувача другого (магістерського) рівня
вищої освіти 1 курсу денної форми здобуття освіти
за спеціальністю А 4 Середня освіта
(предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта
(Українська мова і література))
ПБ

Одеса - 2026

ДОДАТОК И

ПЛАН-СХЕМА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КЛАСУ

I. Загальні відомості про учнів: вік, стать, особливості фізичного розвитку і здоров'я.

II. Соціально-психологічні параметри сім'ї та особливості сімейного виховання учнів.

1. Психологія сімей:

а) за кількістю дітей у сім'ї;

б) за мірою повноти сімей;

в) за наявністю старших членів сім'ї, які проживають разом (одно-, багатопоколінні сім'ї);

г) за ступенем гармонійності внутрішньосімейних стосунків;

г) за стилем родинного спілкування (авторитарні, демократичні чи конфліктні сім'ї);

д) за характером ставлення до дитини (зацікавлені, турботливі, тривожні, відчужені, безконтрольні тощо).

2. Типові проблеми внутрішньосімейних стосунків і виховання дітей одного віку.

III. Особливості внутрішньокласових взаємин учнів і характер педагогічного спілкування.

1. Психологічна структура класного колективу (аналіз ділової й неділової підструктур, проведений на основі соціометричних даних).

2. Диференціація та інтеграція в колективі (характеристика соціометричного статусу учнів, характер взаємодопомоги, наявність ціннісно орієнтаційної єдності, психологічна сумісність характерів, відповідність оцінок і самооцінок учнів, згуртованість класу, рівень досягнень у навчальній та інших видах діяльності).

3. Товаришування і дружба в класі (наявність і характер симпатій, ділове співробітництво, групи за інтересами).

4. Рівень соціальної та моральної зрілості класного колективу (ставлення до навчання, сформованість активної життєвої позиції, відповідальність, почуття обов'язку, громадська активність).

5. Особливості спілкування вчителя з учнями (наявність індивідуального підходу, його психолого-педагогічна доцільність, труднощі, проблеми).

IV. Характеристика творчого потенціалу класу (у навчальній, позанавчальній та виховній сферах).

V. Загальні висновки і психолого-педагогічний прогноз подальшого розвитку колективу.

ДОДАТОК К

СТРУКТУРА ЗВІТУ-САМОАНАЛІЗУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ВИРОБНИЧОЇ

(ПІБ магістранта-практиканта)

_____курс_____група

1. За період виробничої педагогічної практики я виконав такі завдання індивідуального плану роботи:
2. За період виробничої педагогічної практики мені не вдалося виконати такі завдання індивідуального плану роботи:
3. Під час виробничої педагогічної практики мною реалізовані такі види професійної педагогічної діяльності:
4. Найбільше сприяв формуванню моєї готовності до майбутньої професійної діяльності такий практичний досвід:
5. Виробнича педагогічна практика продемонструвала недостатню сформованість у мене таких професійних умінь:
6. Виробнича педагогічна практика найбільше сприяла формуванню у мене таких професійних умінь:
7. Я оцінюю свою діяльність під час практики як:
8. Найбільше під час практики мені сподобалося:
9. Найбільше під час практики мені не сподобалося:
10. Мої пропозиції щодо вдосконалення виробничої педагогічної практики:

Дата

Підпис здобувача вищої освіти

ДОДАТОК Л

ЗРАЗОК ЗАПОВНЕНОГО ДОГОВОРУ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

ДОГОВІР № _____
про проведення практики здобувачів освіти
закладу вищої освіти

Місто Одеса

« _____ » _____ 20__р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони, Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (далі – заклад) в особі ректора **А. В. Красножона**, діючого на підставі статуту і, з другої сторони, Одеський ліцей «Михайлівський» Одеської міської ради Одеської області

(назва підприємства, організації, установи тощо)

(надалі – база практики) в особі _____ директора

(посада)

А. М. Бурлаки, діючого на підставі
(прізвище, ініціали)

далі – сторони),

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою договір:

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів освіти на практику згідно з календарним планом:

№ п/п	Спеціальність	Курс	Вид практики	Кількість здобувачів освіти	Термін практики (початок - кінець)
	А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А 4.01 Середня освіта (Українська мова і література))	I	Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)	I	02.02.2026-06.03.2026

1.2. Призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою.

1.3. Створити належні умови для виконання здобувачами освіти програми практики, не допускати їх використання до зайняття посад та виконання робіт, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху.

1.4. Забезпечити здобувачів освіти умови безпечної праці на конкретному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати здобувачів освіти-практикантів безпечних методів праці.

1.5. Надати здобувачам освіти-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики.

1.6. Забезпечити облік виходів на роботу здобувачів освіти-практикантів. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти заклад вищої освіти.

1.7. Після закінчення практики надати характеристику на кожного здобувача освіти-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо.

1.8. Надавати здобувачам освіти можливість збору інформації для курсових та магістерських робіт за результатами діяльності підприємства, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

1.9. Додаткові умови _____

2. Заклад вищої освіти зобов'язується:

2.1. До початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів освіти, яких направляють на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання здобувачами освіти трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку. Брати участь у розслідуванні комісією бази практики нещасних випадків, якщо вони сталися зі здобувачами освіти під час проходження практики.

2.4. Заклад зобов'язується не розголошувати використану інформацію про діяльність підприємства через знищення курсових, магістерських робіт та звітів у встановленому порядку.

2.5. Додаткові умови _____

3. Відповідальність сторін за невиконання договору:

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно із законодавством про працю в Україні.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за договором, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір укладений у двох примірниках: по одному – базі практики і вищому навчальному закладу.

3.5. Місцезнаходження:

навчальний заклад: м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26.

база практики: Одеська область, м. Одеса, пл. Михайлівська, 10.

Підписи та печатки

Від закладу вищої освіти:

_____ Андрій КРАСНОЖОН

(підпис)

(імя та прізвище)

Від бази практики:

_____ Антоніна БУРЛАКА

(підпис)

(імя та прізвище)

(М.П. «___» _____ 20 р.

М.П. «___» _____ 20 р.

ДОДАТОК М

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

Місце кутового штампа
закладу вищої освіти

КЕРІВНИКУ
Дальницького ліцею
Дальницької сільської ради
Одеського району
Одеської області
Наталії ЦІСАР

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

/є підставою для зарахування на практику/

Згідно з угодою від «   »   2026 року №   , яку укладено з Дальницьким ліцеєм Дальницької сільської ради Одеського району Одеської області, направляємо на практику здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти 1 курсу за спеціальністю А 4 Середня освіта (предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)).

Назва практики

Практика виробнича (педагогічна з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)

Строки практики з «09» лютого 2026 року
по «13» березня 2026 року

Керівник практики від кафедри доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін Євтушина Т. О.

ПРИЗВИЩА, ІМЕНА ТА ПО БАТЬКОВІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Ляшенко Галина Олександрівна

М.П.

Керівник виробничої практики ЗВО

Тетяна ЄВТУШИНА

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МНУ ІМЕНІ В. О.

СУХОМЛИНСЬКОГО.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ ДОДАТОК

Н РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Башманівська Л. А., Усатий А. В. Методика навчання української та зарубіжної літератур у закладах освіти : навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 66 с.
2. Бужанська М. В. SWOT-аналіз – основа самооцінювання педагогічної діяльності. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2023. № 72. С. 22-29.
3. Гончарук В. Цифрова компетентність як складник професійної культури педагога. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І.Зимомря]*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика». 2021. Вип. 41. Т.1. С. 202–210.
4. Горошкіна О. М., Бондаренко Н. В., Попова Л. О. Методика компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту : метод. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 128 с.
5. Груба Т. Л. Сучасні підходи до формування мовної особистості учнів на уроках української мови (профільний рівень). *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 1 (64). С. 65-71.
6. Караман О., Караман С. Метод проектів та його ефективність у навчанні української мови (профільний рівень). *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. 90 с.
7. Копусь О., Дубнік І. Компетентісно орієнтовані завдання у навчанні української мови. *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 32-35.
8. Корнілова К. Вивчення української літератури в профільній школі: переваги та виклики. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 66. Т. 2. С. 263-267.
9. Космідайло І. Мовна гра як метод формування українськомовної особистості учня ліцею. *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 35-40.
10. Кучеренко І. А., Мамчур Л. І. Формування комунікативної компетентності учнів: психолого-дидактичний аспект. *Освітня аналітика України*. 2023. № 1 (22). С. 108-122.
11. Кучеренко І. А., Пентилюк М. І. Теорія і технологія сучасного уроку української мови : навч.-метод. посіб.; МОН України, Херсонський державний університет. Херсон : Айлант, 2022. 352 с.

12. Методика викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти : навч. посіб. / Ю. Ісапчук, А. Тичініна, А. Сажина, Н. Нікоряк, К. Калинич, П. Рихло, Р. Дзик, Г. Іванчук. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 304 с.
13. Методичний путівник Нової української школи: мовнолітературна освітня галузь : збірник науково-практичних матеріалів / Т. Байдаченко, С. Гарна, О. Головіна, Т. Попова, І. Ціко, І. Шингоф, В. Щербатюк та ін. ; за заг. ред. І. Ціка. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 215 с.
14. Олійник А. Застосування ігрових методів у процесі навчання морфології української мови (профільний рівень). *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021, м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 54-58.
15. Організація компетентісно орієнтованого навчання української літератури в ліцеї : метод. рекомендації. / Т. О. Яценко, С. О. Дячок, Н. І. Головченко. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 69 с.
16. Подлевська Н. В., Ранюк О. П. Сучасні технології в навчанні української мови у новій українській школі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 265-270.
17. Подолання освітніх втрат з української мови та літератури в 5-11 класах : метод. рекомендації та приклади уроків. Київ, 2023. 57 с.
18. Позакласна робота з української літератури : сценарії позакласних заходів та завдання літературних вікторин. Чернігів : ЧОППО імені К. Д. Ушинського, 2021. 94 с.
19. Поліщук Л. Б. Методика навчання зарубіжної літератури: технології сучасного уроку в умовах НУШ : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т філол. та журналістики. Умань : Візаві, 2025. 143 с.
20. Попович А. Методи стилістичного редагування й стилістичного реконструювання текстів на уроках української мови. *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 61 – 65.
21. Резнік Т. Активні методи навчання морфології учнів 10 класу ліцею за особистісно орієнтованого підходу. *Методи навчання української мови: сучасний контекст* : збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ : Педагогічна думка, 2021. С. 66 – 70.
22. Санівський О. М., Циганок О. О. Особливості викладання української мови та літератури в умовах дистанційного та змішаного навчання. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2023. N4(22). С. 284-92.
23. Семенов О. М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей: метод. посіб. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. 212 с.
24. Стилїстика в профільній школі : метод. посіб. для вчителя / Л. П. Ходанич, П. М. Ходанич. Ужгород : ЗІППО, 2021. 85 с.
25. Сучасні тенденції методики навчання: мовно-літературна царина : колективна монографія / за заг. ред. проф. З. П. Бакум. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 251 с.
26. Технології STEM-освіти на уроках та в позакласній роботі (із досвіду роботи Дуняшенко Наталії Василівни, вчителя української мови та літератури, зарубіжної літератури комунального закладу «Ліцей «Мрія» Кропивницької міської ради») / укладач І. А. Марченко. Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2025. 52 с.

27. Удовиченко Л. М. Методика навчання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти : навч. посіб. для підготовки до атестації студентів-філологів. Київський університет імені Бориса Грінченка. Електронний ресурс, 2022. 121 с.
28. Українська мова (рівень стандарту). 10 клас : розробки уроків для ЗЗСО з навчанням українською мовою / В. О. Котенко. Харків : Вид-во "Ранок", 2019. 256 с.
29. Українська мова (рівень стандарту). 11 клас : розробки уроків для ЗЗСО з навчанням українською мовою / В. О. Котенко. Харків : Вид-во "Ранок", 2019. 256 с.
30. Усі уроки зарубіжної літератури. 10 клас. Профільний рівень + рівень стандарту. I семестр / О. Г. Куцінко. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 240 с.
31. Усі уроки зарубіжної літератури. 10 клас. Профільний рівень + рівень стандарту. II семестр / О. Г. Куцінко. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 255 с.
32. Усі уроки зарубіжної літератури. 11 клас. Профільний рівень + рівень стандарту. I семестр / О. Г. Куцінко. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 255 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Всеукраїнська школа онлайн URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/vseukrayinska-shkola-onlajn>
2. Всеукраїнський шкільний портал – інформація про середні навчальні заклади України, курси дистанційної освіти, мультимедійні підручники, новітні розробки на допомогу навчальному процесу. URL: <http://www.school.ed.net.ua>
3. Електронний архів (репозитарій) Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua>.
4. Інтерактивні технології. URL: <http://www.westukr.itgo.com>
5. Концепція профільного навчання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1456729-13#Text>
6. Модельні навчальні програми. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»: веб-сайт. URL: <https://imzo.gov.ua/modelnnavchal-ni-prohramy/>.
7. Мови і літератури. Методичні рекомендації для вчителів на 2025/26 рік <https://osvita.ua/school/metod-rekom/95284/>
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
9. Освітній портал – новини освіти та науки, статті з питань освіти, навчальні курси, ресурси з дистанційної освіти. URL: <http://www.osvita.org.ua>
10. Портал знань – відкриті навчальні матеріали, дистанційне навчання, дистанційне тестування знань, вільний доступ до навчальних курсів різної тематики, освітні ресурси з інформаційних технологій, програмування, проектування програмного забезпечення. URL: <http://www.znannya.org>
11. Професійний стандарт учителя: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovihklasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyiosvit>

ДОДАТОК П

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЩОДЕННИК

практики виробничої

(педагогічної з української мови і літератури, зарубіжної літератури в профільній школі)

здобувача освіти

(прізвище, ім'я, по батькові)

ОПП: «Середня освіта (Українська мова і література. Зарубіжна література)»

Спеціальність: А4 Середня освіта

Предметна спеціальність: А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Рік навчання: перший

Факультет: історико-філологічний

Здобувач освіти _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

«_____» _____20__року

_____ (підпис) (посада, ініціали відповідальної особи та прізвище)

Печатка

підприємства, організації, установи

Вибув із підприємства, організації, установи

«_____» _____20__року

_____ (підпис) (посада,
ініціали відповідальної особи та прізвище)

Печатка

підприємства, організації, установи

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні					Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	
1	Участь у настановній і заключній конференціях.						
2	Ознайомлення з розкладом уроків, календарним, тематичним і поурочними планами вчителів, планом виховної роботи класного керівника.						
3	Ознайомитися зі змістом та правилами заповнення шкільної педагогічної документації						
4	Спостереження за роботою учителя, класу						
5	Розроблення планів-конспектів пробних уроків						
6	Проведення пробних уроків						
7	Аналіз власних уроків та уроків вчителя						
8	Підготовлення планів-конспектів залікових уроків						
9	Проведення залікових уроків						
10	Складання психолого-педагогічної хар-ки учня						
11	Перевіряння зошитів						
12	Проведення позакласних занять						
13	Підготовлення підсумкової документації						

Керівники практики:

від закладу вищої освіти _____

(підпис)

від бази практики (учитель)

_____ (підпис)

Тетяна ЄВТУШИНА

_____ (ініціали, прізвище вчителя)

Робочі записи

Тиждень	Дата	Виконання завдання
1		
2		

Робочі записи

Тиждень	Дата	Виконання завдання
3		
4		

Робочі записи

Тиждень	Дата	Виконання завдання
5		

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ № 1 З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Дата _____ клас _____

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Прогнозувально-проективні вміння:								
уміння чітко визначати мету, прогнозувати очікуваний результат уроку та обирати доцільний тип уроку								
уміння обирати оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів								
уміння працювати з різними джерелами інформації								
уміння здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку								
уміння раціонально відбирати та самостійно створювати необхідні засоби навчання та наочність								
2. Операційні вміння самостійно проводити уроки:								
уміння дотримуватись основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо)								
уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи								
уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;								
уміння раціонально та ефективно використовувати методи, прийоми та засоби навчання й виховання								
уміння застосовувати інноваційні технології навчання								
уміння раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання								
уміння застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей								
уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання								
уміння за необхідності оперативно змінювати логіку й спосіб викладу матеріалу								

уміння оптимально розподіляє час									
володіння механізмами творчої діяльності при проведенні уроків									
уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці									
технічні й методичні уміння застосування мультимедійного обладнання									
уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку									
3. Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування									
культура літературного усного й писемного, монологічного й діалогічного мовлення									
уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації									
уміння застосовувати прийоми активного слухання									
уміння встановлювати зворотній зв'язок, помічати помилки учнів і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення									
4. Рефлексивні вміння									
уміння адекватно й самостійно оцінювати якість своєї роботи й власні досягнення, бачити помилки й накреслити шляхи їх подолання									
уміння здійснювати адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя									
уміння виявляти навчальні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх вирішення									

Учитель: _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ № 2 З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Дата _____ клас _____

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Прогнозувально-проективні вміння:								
уміння чітко визначати мету, прогнозувати очікуваний результат уроку та обирати доцільний тип уроку								
уміння обирати оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів								
уміння працювати з різними джерелами інформації								
уміння здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку								
уміння раціонально відбирати та самостійно створювати необхідні засоби навчання та наочність								
2. Операційні вміння самостійно проводити уроки:								
уміння дотримуватись основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо)								
уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи								
уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;								
уміння раціонально та ефективно використовувати методи, прийоми та засоби навчання й виховання								
уміння застосовувати інноваційні технології навчання								
уміння раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання								
уміння застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей								
уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання								
уміння за необхідності оперативно змінювати логіку й спосіб викладу матеріалу								
уміння оптимально розподіляти час								

володіння механізмами творчої діяльності при проведенні уроків								
уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці								
технічні й методичні уміння застосування мультимедійного обладнання								
уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку								
3. Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування								
культура літературного усного й писемного, монологічного й діалогічного мовлення								
уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації								
уміння застосовувати прийоми активного слухання								
уміння встановлювати зворотній зв'язок, помічати помилки учнів і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення								
4. Рефлексивні вміння								
уміння адекватно й самостійно оцінювати якість своєї роботи й власні досягнення, бачити помилки й накреслити шляхи їх подолання								
уміння здійснювати адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя								
уміння виявляти навчальні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх вирішення								

Учитель: _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дата _____ клас _____

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Прогнозувально-проективні вміння:								
уміння чітко визначати мету, прогнозувати очікуваний результат уроку та обирати доцільний тип уроку								
уміння обирати оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів								
уміння працювати з різними джерелами інформації								
уміння здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку								
уміння раціонально відбирати та самостійно створювати необхідні засоби навчання та наочність								
2. Операційні уміння самостійно проводити уроки:								
уміння дотримуватись основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо)								
уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи								
уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;								
уміння раціонально та ефективно використовувати методи, прийоми та засоби навчання й виховання								
уміння застосовувати інноваційні технології навчання								
уміння раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання								

уміння застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей									
уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання									
уміння за необхідності оперативно змінювати логіку і спосіб викладу матеріалу									
уміння оптимально розподіляє час									
володіння механізмами творчої діяльності при проведенні уроків									
уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці									
технічні і методичні уміння застосування мультимедійного обладнання									
уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку									
3. Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування									
культура літературного усного і писемного, монологічного й діалогічного мовлення									
уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації									
уміння застосування прийомів активного слухання									
уміння встановлювати зворотній зв'язок, помічати помилки учнів і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення									
4. Рефлексивні вміння									
уміння адекватно й самостійно оцінювати якість своєї роботи і власні досягнення, бачити помилки і накреслити шляхи їх подолання									
уміння здійснювати адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя									
уміння виявляти навчальні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх вирішення									

Учитель: _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО УРОКУ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дата _____ клас _____

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Прогнозувально-проективні вміння:								
уміння чітко визначати мету, прогнозувати очікуваний результат уроку та обирати доцільний тип уроку								
уміння обирати оптимальну, логічну, гнучку, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів								
уміння працювати з різними джерелами інформації								
уміння здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу з теми уроку								
уміння раціонально відбирати та самостійно створювати необхідні засоби навчання та наочність								
2. Операційні вміння самостійно проводити уроки:								
уміння дотримуватись основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку (санітарно-гігієнічних, дидактичних, виховних, психофізіологічних тощо)								
уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи								
уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;								
уміння раціонально та ефективно використовувати методи, прийоми та засоби навчання й виховання								
уміння застосовувати інноваційні технології навчання								
уміння раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання								

уміння застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей									
уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання									
уміння за необхідності оперативно змінювати логіку і спосіб викладу матеріалу									
уміння оптимально розподіляє час									
володіння механізмами творчої діяльності при проведенні уроків									
уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці									
технічні і методичні уміння застосування мультимедійного обладнання									
уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку									
3. Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування									
культура літературного усного і писемного, монологічного й діалогічного мовлення									
уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації									
уміння застосування прийомів активного слухання									
уміння встановлювати зворотній зв'язок, помічати помилки учнів і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення									
4. Рефлексивні вміння									
уміння адекватно й самостійно оцінювати якість своєї роботи і власні досягнення, бачити помилки і накреслити шляхи їх подолання									
уміння здійснювати адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя									
уміння виявляти навчальні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх вирішення									

Учитель: _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____
(підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ/ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ / ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(відповідне підкреслити)

Дата _____ клас _____

Тема уроку: _____

Тип уроку: _____

Форма уроку _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Прогнозувально-проективні вміння:								
визначення педагогічно доцільної теми інтегрованого уроку з урахуванням об'єктивно наявної основи змісту вивченого матеріалу з різних навчальних предметів								
уміння чітко визначити мету, прогнозувати очікуваний результат уроку з урахуванням того, що на занятті розв'язуються дидактичні завдання усіх дисциплін, зміст яких інтегрується;								
уміння обирати оптимальну, логічну, хронологічно виправдану структуру уроку, що відповідає темі, меті, типу уроку та віковим особливостям учнів								
уміння працювати з різними джерелами інформації								
раціональність вибору та інформаційна ємність змісту навчального матеріалу з різних предметів, що забезпечує інтеграцію навчальних досягнень учнів, системність і глибину їх знань;								
логічність взаємозв'язку матеріалу інтегрованих дисциплін на кожному етапі уроку;								
уміння раціонально відбирати та самостійно створювати необхідні засоби навчання та наочність								
2. Операційні вміння самостійно проводити уроки:								
уміння дотримуватись основних загальнопедагогічних вимог щодо уроку								
уміння реалізовувати на уроці основні дидактичні принципи								
уміння ефективно організовувати власну діяльність та навчально-пізнавальну діяльність учнів;								
уміння застосовувати інноваційні технології навчання								

уміння раціонально поєднувати колективні та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них та ступеня навчання									
уміння застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів відповідно до їх вікових особливостей									
уміння доступно, лаконічно й виразно формулювати запитання									
уміння за необхідності оперативно змінювати логіку й спосіб викладу матеріалу									
уміння оптимально розподіляє час									
володіння механізмами творчої діяльності при проведенні уроків									
уміння аналізувати та оцінювати роботу учнів на уроці									
технічні й методичні уміння застосування мультимедійного обладнання									
уміння забезпечувати цілісність та логічну завершеність уроку									
3. Реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії в процесі педагогічного спілкування									
культура літературного усного й писемного, монологічного й діалогічного мовлення									
уміння розподіляти та концентрувати увагу, діяти в публічній ситуації									
уміння застосовувати прийоми активного слухання									
уміння встановлювати зворотній зв'язок, помічати помилки учнів і використовувати мовленнєвий спосіб виправлення									
4. Рефлексивні вміння									
уміння адекватно й самостійно оцінювати якість своєї роботи й власні досягнення, бачити помилки й накреслити шляхи їх подолання									
уміння здійснювати адекватний аналіз власного уроку та уроку вчителя									
уміння виявляти навчальні проблеми, що виникають, та знаходити способи їх вирішення									

Учитель: _____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

АНАЛІЗ ЗАЛІКОВОГО ПОЗАКЛАСНОГО ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ/ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ / ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(відповідне підкреслити)

Дата _____ клас _____

Тема заходу: _____

Тип уроку: _____

Перелік компетентностей	Рівні сформованості							
	Оцінює вчитель				Оцінює методист			
	початковий	середній	достатній	високий	початковий	середній	достатній	високий
1. Загальнопрофесійні:								
1.1. Уміння організувати навчально-виховний процес								
1.2. Уміння підтримати в учнів інтерес до навчання								
1.3. Реалізація міжпредметних зв'язків								
1.4. Керування колективною та самостійною діяльністю учнів								
1.5. Комунікативні якості								
2. Предметно-орієнтовані:								
2.1. Знання навчального матеріалу								
2.2. Знання змісту, техніки і методики проведення позакласного заходу								
3. Професійно-практичні:								
3.1. Володіння фаховими педагогічними технологіями								
3.3. Технічні і методичні уміння організації і проведення позакласного заходу								
3.4. Технічні і методичні уміння застосування мультимедійного обладнання								

Учитель: _____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

Методист із фаху _____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

№	Види завдань	Розподіл балів	Оцінює			
			Керівник від бази практики (учитель)			
1. Робота здобувача-практиканта з учнями як учителя			бали	підпис		
1.1	Відвідування уроків учителів (однокурсників) та їх письмовий аналіз / оформлення діагностичної карти самоаналізу уроку	1 – 5				
1.2	Підготовка навчально-методичних матеріалів (наочності, матеріалів для дистанційного навчання, контролю досягнень тощо)	1 – 5				
	Залікові уроки, позакласний захід	Макс. кіл-ть – 70	Керівник від бази практики (учитель)		Методист із фаху	
			бали	підпис	бали	підпис
1.3	Проведення залікового уроку № 1 з української мови	1 – 6				
1.4	Проведення залікового уроку № 2 з української мови	1 – 6				
1.5	Проведення залікового уроку з української літератури	1 – 6				
1.6	Проведення залікового уроку із зарубіжної літератури	1 – 6				
1.7	Проведення (конспект) залікового інтегрованого уроку	1 – 6				
1.8	Проведення (конспект, сценарій) залікового позакласного заняття	1 – 5				

2. Робота здобувача-практиканта з учнями як класного керівника		Макс. кіл-ть – 10	Класний керівник		Методист з педагогіки / психології	
			бали	підпис	бали	підпис
2.1	Складання психолого-педагогічної характеристики класу	1–5				
3. Оформлення звітної документації та захист результатів практики		Макс. кіл-ть – 10	Керівник практики від закладу вищої освіти, члени комісії			
			бали	підпис		
3.1	Звіт-презентація за результатами практики	1–8				
3.2	Щоденник педагогічної практики	1–2				
	УСЬОГО	100				

Учитель

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Методист

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Класний керівник

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Методист

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Керівник із педагогіки / психології

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Оцінка:

За національною шкалою _____
(словами)

за шкалою ECTS _____

Кількість балів

_____
(цифрами і словами)

Керівник практики

від закладу вищої освіти: _____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

